

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва
Фундаментальна бібліотека

***КАЛЕНДАР ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ХНАУ
на 2020 р.***

**ВИДАТНІ НАУКОВЦІ-ЮВІЛЯРИ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ім. В. В. ДОКУЧАЄВА**

Харків – 2019

УДК 378.093(477.54)(059)
В42

Відповідальний за випуск: С. О. Довгалюк, директор бібліотеки

Укладачі: О. Д. Кандаурова, І. П. Жидких, Т. Л. Петриченко

В 42 Видатні науковці-ювіляри та пам'ятні дати Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва : календар пам'ятних дат на 2020 р. / уклад.: О. Д. Кандаурова, І. П. Жидких, Т. Л. Петриченко ; відп. за вип. С. О. Довгалюк; іст. консультант О.М. Голікова. – Харків : ХНАУ, 2019. – 68 с. : фото.

У виданні наведено хронологічний перелік ювілейних дат і пам'ятних подій в історії Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва, які будуть відзначати в 2020 р.

До календаря увійшло 68 дат, поданих за друкованими та електронними джерелами. Також містить алфавітний покажчик ювілярів і хронологічний покажчик пам'ятних дат.

Видання стане в нагоді бібліотекарям, викладачам і студентам, які у своїй діяльності або навчанні потребують інформації про ту чи іншу подію з історії ХНАУ ім. В. В. Докучаєва, а також усім тим, хто цікавиться внеском у розвиток сільськогосподарської науки та практики науковців і випускників агроуніверситету.

УДК 378.093(477.54)(059)

©Харківський національний аграрний
університет ім. В.В. Докучаєва, 2019

Серед провідних закладів вищої освіти України чільне місце належить Харківському національному аграрному університету ім. В. В. Докучаєва, який засновано 5 жовтня 1816 р. як Інститут землеробського господарства, практичної ветеринарії та школи рукоділля в Маримонті, неподалік від Варшави.

ХНАУ – найстаріший в Україні та четвертий у Європі вищий сільськогосподарський навчальний заклад. Пройшовши складний шлях становлення й утвердження своїх принципів, професійного росту і примноження здобутків, виш перетворився на потужний центр підготовки аграрних кадрів.

Історія нашого університету – це невичерпне животворче джерело аграрної освіти і науки сучасних України, Польщі та Росії. За понад 200 років існування у виші підготовлено більше 100 тис. фахівців – аграрників, лісівників, землевпорядників.

Гордістю університету завжди були люди. Славетна когорта всесвітньо відомих учених-педагогів не тільки готувала фахівців для аграрного сектора, але й видатними науковими досягненнями та відкриттями значно збагатила світову аграрну науку, освіту і практику.

Фото І. І. Власенка

**ВИДАТНІ НАУКОВЦІ-ЮВІЛЯРИ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ 2020 р.
Харківського національного аграрного університету
ім. В. В. Докучаєва**

**200 років від дня народження
БАЖАНОВА ОЛЕКСІЯ МИХАЙЛОВИЧА
(1820?–1889)**

*Директор Ново-Олександрійського інституту
сільського господарства і лісівництва (1882–1883)*

Народився в 1820-х рр., виходець із духовенства. Початкову освіту здобув у Калузькій семінарії, потім навчався в Гори-Горецькому сільськогосподарському інституті, після закінчення якого з 1851 р. працював викладачем сільського господарства в Московській семінарії, паралельно вивчав сільське господарство.

У 1856 р. захистив дисертацію на тему «Про вирощування пшениці з описом сортів, поширених у Росії» і здобув учений ступінь магістра сільського господарства.

Протягом 1882–1883 рр. О. М. Бажанов був директором Ново-Олександрійського інституту сільського господарства і лісівництва. У цей час він видав працю «Досвід землеробства на основі вільнонайманої праці» (1860–1861). На матеріалах іноземних авторів уклав посібник для семінаристів «Початкові основи ботаніки» (1853).

Ученому належать такі праці: «Популярні настанови про догляд за великою рогатою худобою, від народження до зрілості» («Сільське господарство», 1852 р., № 10, 11 та окреме видання 1853 р.), «Що можна запозичити в іноземців у галузі землеробства» (СПб., 1863).

Проблеми розведення свійських тварин досить довго перебували в центрі уваги О. М. Бажанова. Він переклав з німецької мови працю В. Баумейстера «Про розведення, утримання і використання домашніх тварин» (1865–1867), склав «Керівництво до розведення великої рогатої худоби стосовно до кліматичних і господарських умов Росії» (СПб., 1867).

**200 років від дня народження
ПРЖИСТАНСЬКОГО СТАНІСЛАВА СТАНІСЛАВОВИЧА
(1820–1887?)**

Директор Інституту сільського господарства і лісівництва (1860–1861) у Маримонті (Польща)

Народився 8 вересня 1820 р. Середню освіту здобув у Варшавському лицейі та Щебрешинській гімназії. У 1837 р. вступив на додаткові курси і через рік був направлений за державний кошт до Санкт-Петербурзького університету.

У 1842 р. після закінчення повного курсу другого відділення філософського факультету (розряд математичних наук) Станіслав Станіславович отримав ступінь кандидата і почав працювати виконувачем обов'язків учителя математики у Варшавській вищій другій гімназії. Із 19 вересня 1847 р. працював учителем у реальній гімназії, потім продовжив педагогічну діяльність викладачем Варшавського інституту шляхетних дівчат (1848). Із 1851 р. викладав фізику і хімію у Варшавській художній школі. Із вересня 1856 р. тимчасово викладав фізику у Варшавській медико-хірургічній академії.

Із 20 травня 1860 р. С. С. Пржистанський – директор Інституту сільського господарства і лісівництва в Маримонті. Але цю посаду він обіймав недовго, адже 27 грудня 1861 р. був призначений виконувачем обов'язків віце-директора Департаменту народної освіти в урядовій комісії Королівства Польського. Із 20 травня 1866 р. Пржистанський працював ординарним професором на кафедрі фізики, був деканом. Прохання про відставку подав 1 серпня 1872 р., але продовжив громадську роботу. Брав участь у виданні «Енциклопедії землеробства» та «Енциклопедії виховання». Помер у Відні 18 листопада 1887 р.

200 років від дня затвердження першого Статуту Інституту землеробського господарства, практичної ветеринарії та школи рукоділля в Маримонті.

За Статутом в інституті одночасно могли навчатися не більше 49 осіб. Курс навчання тривав два роки.

190 років тому розпочалося Польське національно-визвольне повстання проти царату, що спричинило закриття інституту в Маримонті. Усе майно – будівлі, лабораторії, бібліотека, виробничі потужності – зруйновано. За період із 1816 р. до закриття навчального закладу в 1830 р. інститут підготував 70 фахівців сільського господарства.

185 років тому Рада управління Королівства Польського поновила роботу інституту. Першого жовтня 1835 р. затверджено нове Положення про інститут. Викладацький склад збільшено з трьох до 12 осіб.

180 років тому 14 березня 1840 р. до Маримонтського сільськогосподарського інституту приєднано Варшавську лісівничу школу. Було затверджено нове Положення про інститут, за яким навчальний заклад отримав нову назву – Інститут сільського господарства і лісівництва в Маримонті. За новим Статутом право навчатися в інституті мали особи, які закінчили шість класів гімназії. Студенти поділялися на «своєкоштных» і «казеннокоштных». За Статутом дворічне навчання в інституті мало завершитися обов'язковою землеробською і лісною практикою протягом року в інститутському маєтку чи будь-яких державних або приватних господарствах.

180 років від дня заснування кафедри зоології та ентомології

Кафедру засновано в 1840 р. У ті далекі часи основи навчальної, методичної та наукової роботи закладали відомі професори В. М. Ястржембський, Л. Ф. Богутський, магістр зоології професор А. Д. Карпинський і кандидат природничих наук Є. М. Васильєв, який був відомим знавцем шкідників цукрових буряків і завідував кафедрою з 1850 до 1876 рр.

У різні роки кафедру очолювали відомі професори: І. К. Тарнані (1905–1930), В. Г. Аверін (1930–1956), О. О. Мігулін (1956–1971), Б. М. Литвинов (1971–1991), Є. М. Білецький (1991–2010), Г. В. Байдик (2010–2014); Є. М. Білецький (2014–2017), М. Д. Євтушенко (із 2017 р.).

На кафедрі зоології та ентомології створено три наукові школи: професором О. О. Мігуліним – «Проблема динаміки популяцій шкідливих організмів», професором Б. М. Литвиновим – «Екологічно орієнтована система захисту плодових насаджень від шкідників», професором Є. М. Білецьким – «Проблема багаторічного прогнозу масових розмножень шкідливих комах».

При кафедрі працює проблемна лабораторія екології комах, де співробітники розробляють екологічні основи інтегрованого захисту сільськогосподарських культур з урахуванням охорони навколишнього середовища.

**175 років від дня народження
ПОТИЛИЦИНА ОЛЕКСІЯ ЛАВРЕНТІЙОВИЧА
(1845–1905)**

Директор Ново-Олександрійського інституту сільського господарства і лісівництва (1895–1900), доктор хімічних наук, професор

Народився 16 березня 1845 р. у сім'ї урядника Єнісейського міського полку. Початкову освіту здобув в Іркутському училищі військового відомства, де пізніше працював учителем. Вступив до Медико-хірургічної академії, але невдовзі перевівся на фізико-математичний факультет відділення природничих наук Петербурзького університету. Із 1872 р. певний час працював у лабораторії професора Д. І. Менделєєва, у вересні 1873 р. обіймав посаду лаборанта в Аналітичному відділенні хімічної лабораторії професора Меншуткіна.

Для набуття додаткових знань і завершення дисертації Олексій Лаврентійович у листопаді 1876 р. виїхав за кордон до Канн, де слухав лекції в університеті Saint-Claire Deville (Франція). У березні 1877 р. працював у Монцельє, а в кінці 1878 р. повернувся до Росії. Підсумком його наукових досліджень став захист дисертації на тему «Про способи вимірювання хімічної спорідненості» (1880), за яку вчений отримав звання магістра хімії Петербурзького університету.

Протягом багатьох років О. Л. Потилицин співпрацював із професором Д. І. Менделєєвим. Підтвердженням цього є їхня спільна подорож у 1880 р. на нафтові копалини Кавказу. Показовим є той факт, що в цих наукових дослідженнях брали участь і учні Олексія Лаврентійовича. Це свідчить про те, що він був не тільки здібним ученим, але й видатним викладачем, готовим передати свої наукові знання молодим науковцям. Для докладного вивчення

складу нафти, грязей з нафтових сопок і родовищ їздив на Кавказ у 1884 і 1891 рр.

У січні 1881 р. ученого призначено професором кафедри хімії Ново-Олександрійського інституту сільського господарства і лісівництва. У липні 1883 р. був переведений до Імператорського Варшавського університету, де працював на кафедрі загальної хімії до 1895 р. У 1886 р. О. Л. Потилицин захистив докторську дисертацію на тему «Значення теплоти утворення солей при реакціях подвійних розкладень». У тому ж році йому присвоєно звання ординарного професора Варшавського університету.

У вересні 1895 р. О. Л. Потилицина призначено директором Ново-Олександрійського інституту сільського господарства і лісівництва. На цій посаді він працював п'ять років до виходу у відставку в 1900 р. Спочатку жив у Варшаві, потім у Петербурзі. Д. І. Менделєєв називав його ученим з юності. Підтвердженням великої цінності досліджень ученого О. Л. Потилицина є те, що в 1904 р. вийшло друком восьме видання його праці «Початковий курс хімії».

**165 років від дня народження
БЕЛЯЄВА ВОЛОДИМИРА ІВАНОВИЧА
(1855–1911)**

*Директор Ново-Олександрійського інституту
сільського господарства і лісівництва (1901–1902)*

Народився 14 листопада 1855 р. у родовому маєтку с. Борзецово Коломенського повіту Московської губернії. Із 1865 р. навчався в приватній гімназії Ф. І. Креймана (Москва). Незважаючи на те, що його улюбленою дисципліною в гімназії була історія, Володимир Іванович під впливом статей з психології та фізіології професора Сеченова, які друкували в журналі «Вісник Європи», вирішив присвятити себе природничим наукам.

У 1874 р. В. І. Беляєв закінчив гімназію з найвищими оцінками з усіх дисциплін в атестаті.

Спочатку вступив до медичного факультету Московського університету, але незабаром перейшов на природниче відділення фізико-математичного факультету, який закінчив у 1878 р., здобувши звання кандидата. У січні 1879 р. Беляєва залишили при університеті для підготовки до магістерського іспиту. У 1882 р. його призначено асистентом кафедри морфології та систематики рослин. У 1884 р. захистив дисертацію на здобуття ступеня магістра на тему «Про антеридії й антерозоїди в різноспорових плаунових».

Після захисту дисертації В. І. Беляєв виїхав до Страсбурга для продовження наукової роботи, а у вересні того ж року був відкликаний до Варшави, де його призначили доцентом кафедри анатомії та фізіології рослин Варшавського університету. У Варшаві вийшла його книга «Препарати Вермінського», яка була першою працею ботанічної лабораторії Варшавського університету. У ботанічній лабораторії підготовлено більше 50 повідомлень і праць ученого та його учнів з різних питань морфології, анатомії та фізіології рослин.

У 1891 р. В. І. Беляєв захистив докторську дисертацію з ботаніки в Санкт-Петербурзькому університеті і став ординарним професором. Понад 90 праць ученого надруковано в 1884–1902 рр.

У 1885–1897 рр. В. І. Беляєв завідував Помологічним садом, у якому закладено один із перших у Росії торгових розплідників фірмових дерев. Тоді колекції саду поповнилися великою кількістю нових сортів. Успіх роботи відзначено вищими нагородами на виставках у Харкові, Москві, Санкт-Петербурзі (премія імператора) і Нижньому Новгороді.

У 1901 р. В. І. Беляєва призначено директором Інституту сільського господарства і лісівництва в Пулавах (Ново-Олександрія). Але невдовзі він перейшов на посаду попечителя Київського (1900–1905), а потім Варшавського округу (1905–1911). Із призначенням на цю посаду для В. І. Беляєва закінчився час його наукової творчості. Помер учений 16 жовтня 1911 р. у Санкт-Петербурзі.

**160 років від дня народження
СИБІРЦЕВА МИКОЛИ МИХАЙЛОВИЧА
(1860–1900)**

Учень, послідовник і колега В. В. Докучаєва. Із 1894 р. і до кінця життя очолював першу у світі кафедру ґрунтознавства, створену з ініціативи В. В. Докучаєва в Ново-Олександрійському інституті сільського господарства та лісівництва. Видав перший підручник «Почвоведение» (1900)

Народився в 1860 р. Початкову освіту здобув в Архангельській духовній семінарії. Після закінчення в 1882 р. курсу наук на природничому факультеті Санкт-Петербурзького університету взяв участь у геолого-ґрунтовому дослідженні Нижегородської губернії під загальним керівництвом професора В. В. Докучаєва.

Із 1885 до 1892 рр. Микола Михайлович завідував Нижегородським

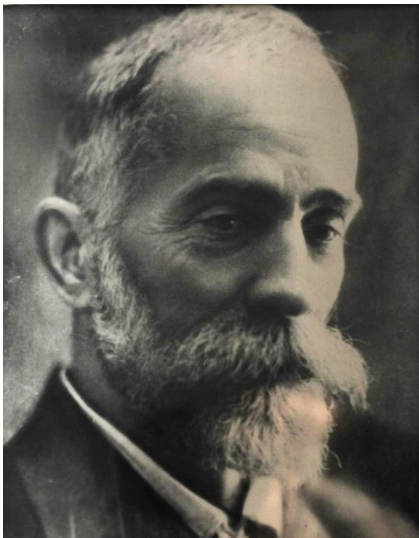
земським природничо-історичним музеєм, причому вів (разом із Н. А. Богословським) ґрунтову частину в оцінно-статистичному дослідженні тієї ж губернії, складаючи перші в Росії дво- і триверстові ґрунтові карти.

Одночасно за дорученням Геологічного комітету проводив геологічні дослідження в східній частині Володимирської губернії. У 1892–1893 рр. брав участь у роботі степової експедиції лісового департаменту. Із 1894 р. очолював кафедру ґрунтознавства в Ново-Олександрійському інституті сільського господарства і лісівництва.

Визначним досягненням М. М. Сибірцева стало видання першого у світі підручника з ґрунтознавства, за яким навчалися декілька поколінь агрономів, лісівників, меліораторів. Цей підручник був першим систематизованим узагальненням із генетичного ґрунтознавства. Його поява стала результатом співпраці двох співзасновників цієї науки – учителя та учня – професорів Докучаєва та Сибірцева. Ідеї професора Докучаєва нагадували широкі та яскраві мазки геніального художника, загальний вигляд витвору; його конструкцію й основні деталі не менш майстерно відтворив професор Сибірцев. Створення кафедри, систематизований курс і підручник із ґрунтознавства ознаменували завершальне оформлення науки.

**155 років від дня народження
ВИСОЦЬКОГО ГЕОРГІЯ МИКОЛАЙОВИЧА
(1865–1940)**

Видатний учений у галузі лісівництва, ґрунтознавства, геоботаніки, фізичної географії та гідрології; академік ВАСГНІЛ і АН УРСР, професор, основоположник науки про ліс і лісову дослідну справу; визнаний корифей степового лісорозведення

Народився 7 (19) лютого 1865 р. у с. Микитівка Глухівського повіту Чернігівської губернії (нині Ямпільський район Сумської області) в сім'ї дворянина. Середню освіту здобув у Глухівській гімназії, яку закінчив у 1883 р.

У 1890 р. закінчив Петровсько-Разумовську сільськогосподарську і лісову академію, після чого плідно працював у складі степової експедиції В. В. Докучаєва. Був ревізором лісовпорядкування при Лісовому департаменті й одночасно – професором у Лісовому інституті.

Брав активну участь у реорганізації лісової дослідної справи, був зарахований до постійної Комісії з лісових проблем, очолював роботи з лісовпорядкування степових лісництв в Україні. У 1913 р. Новоросійський

(Одеський) університет присвоїв Г. М. Висоцькому ступінь доктора агрономії (без захисту дисертації). У 1915 р. він удостоєний Золотої медалі імені П. П. Семенова-Тянь-Шанського.

Із 1926 р. Георгій Миколайович викладав у Харківському інституті сільського господарства і лісівництва. Плідно працював в Українському науково-дослідному інституті лісового господарства та агролісомеліорації, створеному за його ініціативою і особистою активною участю (Харків, 1930–1940). Автор близько 270 наукових праць.

Основні наукові праці Г. М. Висоцького присвячено впливу гідрокліматичних та ґрунтових умов на лісову рослинність і впливу лісу на навколишнє природне середовище. Він розвинув Докучаєвське вчення про зони природи, увів у науковий лексикон поняття про місцевість як природний комплекс. Заклав основи ґрунтової гідрології посушливих районів і розробив учення про типи водного режиму ґрунтів; сформулював теорію походження солонцюватості степових ґрунтів. Уперше описав процес оглеєння і показав його біологічний характер; першим установив закономірності приземних повітряних течій, що викликають пилові бурі; розробив основи орокліматичної класифікації ґрунтів; увів поняття про мікрорельєф, мікроклімат, плакори, ілювіальні горизонти та ін.

Ім'я Г. М. Висоцького носить Український науково-дослідний інститут лісового господарства і агролісомеліорації (УкрНДІЛГА), засновником якого він був і в якому натхненно працював останні 10 років свого життя.

**155 років від дня народження
ЦІНГЕРА МИКОЛИ ВАСИЛЬОВИЧА
(1865–1923)**

Відомий ботанік, лауреат Ленінської премії, доктор сільськогосподарських наук, професор. Займався питаннями сільського господарства та лісівництва. Фахівець у галузі морфології рослин і видоутворення в рослинному царстві, флори мохів і вищих рослин Середньої та Південно-Західної Росії

Народився в 1865 р. Після закінчення Першої Московської гімназії вступив на природниче відділення Московського університету (1885), яке закінчив у 1890 р.

Серед учителів М. В. Цінгера – професори І. Н. Горожанкін (систематика і морфологія рослин) і К. А. Тимірязєв (фізіологія рослин, лекції з питань еволюції).

Продовжував займатися ботанікою під керівництвом професора С. Г. Навашина, асистентом якого в Київському університеті працював із 1895 р. У лабораторії виконав роботу «Матеріали для морфології жіночих квіток і суцвіть у родині коноплевих». У 1898 р. захистив цю роботу як дисертацію на ступінь магістра ботаніки. Із цього ж року М. В. Цінгер – приват-доцент в Університеті Святого Володимира в Києві. Із 1903 р. – ад'юнкт-професор Ново-Олександрійського інституту сільського господарства та лісівництва (Пулави, Польща).

Учений – один із засновників Російського ботанічного товариства, створеного в 1915 р. З часів навчання в університеті головним предметом наукових інтересів Миколи Цінгера були питання мінливості рослин, зокрема під впливом антропогенних факторів. Одна з найбільш відомих робіт – «Про види рижію (*Camelina*) і ториці (*Spergula*), які засмічують посіви льону та їх походження». Найбільшу популярність здобули праці Н. В. Цінгера з видоутворення бур'янів, що засмічують сільськогосподарські посіви. За ці роботи Микола Васильович удостоєний вищої наукової нагороди того часу – Премії імені В. І. Леніна (1928 р., посмертно).

**150 років від дня народження
МАРЧЕНКА ОЛЕКСАНДРА ГРИГОРОВИЧА
(1870–1937)**

Відомий учений у галузі лісового господарства, декан лісогосподарського факультету Харківського СГІ, професор

Народився в 1870 р. у с. Семенівці на Полтавщині в родині сільського писаря. У 1890 р. став студентом лісового інституту в Санкт-Петербурзі, який закінчив у 1896 р. зі званням ученого лісівника першого розряду. Разом із ним навчався А. Крюденер, у 1893 р. закінчив навчання Г. Ф. Морозов, вступив на перший курс Б. Г. Іваницький. Талановитого молодого спеціаліста залишили при лісовому інституті стипендіатом вищого окладу (нині – аспірантом) при кафедрі загального лісівництва, яку очолював В. Добровлянський.

Із 1903 р. О. Г. Марченко – колезький секретар при кафедрі загального лісівництва, яку очолював Г. Ф. Морозов. За поданням В. Добровлянського, а потім Г. Ф. Морозова його обирають асистентом кафедри загального лісівництва.

У 1903 р. Олександра Григоровича переводять на службу до Міністерства народної освіти – призначають на посаду ад'юнкт-професора кафедри лісовпорядкування, лісової таксації та лісоуправління Ново-Олександрійського інституту сільського господарства і лісівництва, а також завідувача державною лісовою дослідною станцією на дачі «Руда», де він продовжує багаторічні спостереження за плодоношенням сосни, розпочаті професором М. М. Орловим у 1901 р. Публікує монографію «Семяношение сосновых насаждений» (1912), у якій уперше наведено дані про плодоношення сосни за 10-річний період – із 1901 до 1910 рр. На матеріалах досліджень у Тульських засіках учений публікує працю «К вопросу о суховершинности дубовых резервных деревьев» (1905), складає «Таблицы средних видовых чисел и таблицы массовые для сосновых жердей» (1911).

У 1915 р. у зв'язку з війною Ново-Олександрійський інститут сільського господарства і лісівництва евакуюють до Харкова. На новому місці О. Г. Марченко засновує кафедру лісової політики – першу в системі вітчизняної лісівничої освіти; публікує основоположні праці «Конечная цель и ближайшие задачи устройства лесов» та «Экономика лесоводства как особая специальная дисциплина» (1915–1916).

Після 1917 р. учений разом із викладацькою та науковою діяльністю велику увагу приділяє становленню лісового господарства України, бере активну участь в організації Всеукраїнського управління лісами (ВУПЛ), стає першим його начальником, пізніше в Держплані УРСР.

У праці «Восстановление лесного хозяйства Украины» (1923) виклав програму відбудови лісового господарства України. У 1925 р. публікує фундаментальну працю з лісової політики «Задачи лесной политики в Украине», у якій підкреслено необхідність збільшення площі лісів України та найшвидшого лісовпорядкування, з державницьких позицій розглянуто актуальну проблему об'єднання лісового господарства з лісовою промисловістю.

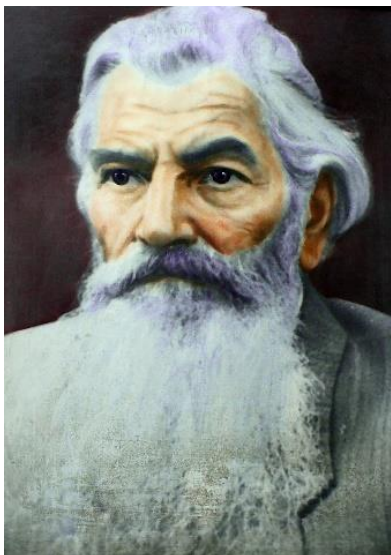
Одночасно О. Г. Марченко продовжує викладацьку і виховну роботу в Харківському СГІ, обіймає посаду декана лісогосподарського факультету (1921–1925), наполягає на створенні науково-дослідного інституту для наукового забезпечення галузі лісового господарства. Як відомо, такий інститут (нині – УкрНДІЛГА імені Г. М. Висоцького) створено в 1930 р. на базі кафедр сільськогосподарського інституту – кафедри лісової політики, яку очолював професор О. Г. Марченко, та кафедри загального лісівництва, якою завідував професор Г. М. Висоцький.

Першого січня 1930 р. завідувача лісової підсекції Держплану України професора О. Г. Марченка заарештовують – нібито за шкідницьку діяльність у складі контрреволюційної організації, у яку входили В. Я. Гурський, О. І. Колесников, Б. О. Шустов, І. С. Коваленко, Б. П. Падалка. За вигадану антирадянську діяльність його засуджують до п'яти років тюремного ув'язнення. Після звільнення вчений публікує в журналі «В защиту леса» (1937) останню, актуальну і за нинішніх часів, працю «Рубки леса в водоохранной

зоне». У грудні 1991 р. усіх звинувачених у справі ВУПЛ «як безпідставно засуджених» реабілітовано.

**135 років від дня народження
АВЕРІНА ВІКТОРА ГРИГОРОВИЧА
(1885–1955)**

Доктор сільськогосподарських наук, професор

Народився в 1885 р. У 1912 р. закінчив Харківський університет. Із 1912 до 1920 рр. – завідувач ентомологічного бюро Харківського земства; у 1920–1925 рр. – завідувач станції захисту рослин. У 1925 р. під його керівництвом у Балаклійському районі Харківської області уперше застосовано авіаційний хімообробіток угідь проти італійської сарани. У 1915 р. В. Г. Аверін за сумісництвом почав працювати на посаді асистента в Харківському сільськогосподарському інституті на кафедрі зоології та ентомології. У 1920–1922 рр. викладав мисливство, із 1927 р. – біологію лісових звірів і птахів.

У 1926–1928 рр. В. Г. Аверін редагував збірник «Захист рослин». Значне місце в його діяльності в галузі прикладної зоології займало мисливствознавство. У 1931–1932 рр. В. Г. Аверін і О. О. Мігулін брали активну участь у створенні першого в Україні факультету захисту рослин у Харківському СГІ імені В. В. Докучаєва. Із 1945 р. В. Г. Аверін був депутатом Харківської міської Ради.

Учений багато уваги приділяв дослідженням, пов'язаним з актуальними питаннями захисту рослин, насамперед з біологічним методом охорони і збереження корисної фауни птахів і комах. Очолював Комітет охорони природи Наркомату освіти України.

Головними в науковій діяльності В. Г. Аверіна були фауністичні дослідження. Тісно пов'язуючи свої дослідження з питаннями сільського господарства, він розробляв практичні рекомендації на науково-теоретичній основі, створивши правильний напрям у галузі прикладної зоології в Україні. Науковість і життєво корисні висновки – характерна риса його праць. Опублікував більше 340 наукових і науково-популярних робіт. Підготував трьох кандидатів наук.

Професор В. Г. Аверін був нагороджений орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.».

**135 років від дня народження
КЛУННОГО ГРИГОРІЯ МИХАЙЛОВИЧА
(1885–1937)**

Директор Харківського інституту сільського господарства і лісівництва (1925–1929)

Народився в 1885 р. у м. Зіньків Полтавської губернії. Сім'я Григорія Клуного переселилася до Тульської губернії. Закінчив приходську школу. Під час революції 1905–1907 рр. його відрахували із середньої школи за революційну діяльність. Переїхав на Полтавщину, але в 1907 р. був заарештований і ув'язнений. Після звільнення знову повернувся на батьківщину.

Із 1912 р. Г. М. Клуний навчався в Московському сільськогосподарському інституті, але навчання не закінчив. За ідеологічними переконаннями він був есером і після заснування в 1917 р. Української партії соціалістів-революціонерів (УПСР) повернувся на Полтавщину, де відновив діяльність Зіньківської повітової організації УПСР. У 1917 р. працював інструктором з організації сільськогосподарських колективів у Міністерстві землеробства УНР, комісаром і членом колегії міністерства. Після перемоги більшовиків виїхав із Полтавщини і повернувся лише у квітні 1918 р. Був заарештований і перебував у в'язниці з квітня до жовтня 1918 р.

У 1919 р. Г. М. Клуного обрано до складу ЦК УКП (боротьбистів). ЦВК УСРР включив його до складу комісії з розробки земельного закону. У 1920 р. був переведений у члени компартії. Обіймав різні посади в Наркоматі земельних справ (Наркомземі) УСРР.

Із 1925 р. Григорій Михайлович був членом правління і директором Харківського СГІ. У 1929 р. він звільнився з посади директора ХСГІ у зв'язку з переходом на іншу роботу. Працював завідувачем відділу сировини НДІ каучуків і каучуконосів. У 1934 р. виїхав до Москви. Працював на фабриці «Агрпособие» керівником відділу збирання насіння, а 30 травня 1937 р. був заарештований і перевезений до Києва.

Звинувачень Г. М. Клуному пред'явлено не було, крім знайомства з групою осіб, звинувачених у контрреволюційній діяльності. На суді винним себе не визнав. Постановою судової трійки при Київському облуправлінні НКВС засуджений до розстрілу, і вирок було виконано. Ухвалою військового трибуналу Київського військового округу від 5 лютого 1957 р. Г. М. Клуного реабілітовано через відсутність складу злочину.

Учений Г. М. Клуний був автором праць «До питання про земельну політику на Україні» (1921), «Раз та гаразд. Про новий землеустрій» (1923), «У боротьбі за селянство», «Земельне законодавство контрреволюційних урядів за час революції на Україні». Державний науково-методичний комітет Наркому УСРР останню його працю рекомендував як підручник для сільськогосподарських ВНЗ, сільських бібліотек, профшкіл і радпартшкіл.

**135 років від дня народження
ПАЛЛАДИНА ОЛЕКСАНДРА ВОЛОДИМИРОВИЧА
(1885–1972)**

Лауреат Ленінської премії, засновник української школи біохіміків, Герой Соціалістичної Праці, Президент Академії наук Української РСР (1946–1962), академік АН УРСР і АН СРСР

Народився в 1885 р. Закінчив Петербурзький університет (1908). Професор Ново-Олександрійського інституту сільського господарства і лісівництва в Харкові в 1916–1923 рр. Один із засновників Вищих жіночих сільськогосподарських курсів у Ново-Олександрійському інституті (1914–1916). Протягом 1925–1970 рр. очолював Інститут біохімії АН

України в Києві.

Основні наукові праці вченого присвячено біохімії нервової системи і м'язової діяльності, біохімії вітамінів і живлення. Працюючи в Ново-Олександрійському інституті, він розпочав біохімічні дослідження вітамінів (1919).

У 1924 р. видано перший у СРСР «Підручник фізіологічної хімії» О. В. Палладіна, який протягом 30 років був єдиним і витримав 25 видань дев'ятьма мовами. У 1934 р. за ініціативи вченого створено кафедру біохімії на біологічному факультеті Київського університету, якою він керував протягом двох десятиріч. У роки Другої світової війни розпочато розробку його ліків, що сприяли припиненню кровотечі та якнайскорішому загоюванню ран.

Президією Академії наук України засновано премію імені О. В. Палладіна. Його ім'я присвоєно Інституту біохімії АН України. Наукова школа вченого налічує понад 150 докторів і кандидатів наук, які працюють у різних країнах світу.

**130 років від дня народження
КУЛЄШОВА МИКОЛИ МИКОЛАЙОВИЧА
(1890–1968)**

Видатний учений-рослинник, академік АН УРСР, доктор сільськогосподарських наук, професор, заслужений діяч науки України

Народився 5 грудня 1890 р. у м. Фергана Узбецької РСР у сім'ї політичного засланиця.

У 1909 р. закінчив із золотою медаллю Київську класичну гімназію, а в 1913 р. – агрономічне відділення Київського політехнічного інституту. Із 1913 до 1926 рр. М. М. Кулешов працював завідувачем лабораторії фізіології рослин Харківської дослідної станції, директором Центральної контрольно-насіннової станції УРСР і одночасно (із

1922 р.) – завідувачем кафедри приватного землеробства Харківського сільськогосподарського інституту. У 1933–1945 рр. завідував кафедрою рослинництва Іркутського, а потім Омського сільськогосподарських інститутів. Із 1945 р. і до кінця життя Микола Миколайович очолював кафедру рослинництва Харківського сільськогосподарського інституту.

У 1938 р. йому присуджено науковий ступінь доктора сільськогосподарських наук та присвоєно звання професора. У 1948 р. обрано член-кореспондентом, а в 1951 р. – дійсним членом АН УРСР.

Учений М. М. Кулешов – один із корифеїв вітчизняного рослинництва. Різномічна довголітня плідна діяльність створили йому високий авторитет і популярність у широких колах науки і практики. Він був сучасником академіка М. І. Вавилова, його найближчим співробітником і соратником. Науковець зробив неоціненний внесок в екологію польових культур, особливо кукурудзи і пшениці, а також у розробку наукових основ насіннізнавства, став основоположником наукової школи рослинників-екологів. Під його керівництвом підготовлено й успішно захищено 70 кандидатських і п'ять докторських дисертацій. Микола Миколайович – автор понад 220 наукових праць.

Майже чверть століття видатний учений-рослинник М. М. Кулешов очолював кафедру рослинництва Харківського сільськогосподарського інституту імені В. В. Докучаєва. Він був блискучим педагогом, вихователем студентської і наукової молоді. Головними рисами його характеру були інтелігентність, точність і обов'язковість. Микола Миколайович не шкодував

часу на спілкування з аспірантами. За спогадами колег та учнів, його шанували за сердечну відкритість, щедрість і доброту.

Батьківщина високо оцінила діяльність ученого та педагога вищої школи, нагородивши його трьома орденами Леніна, Почесною грамотою Президії Верховної Ради України, двома золотими і трьома бронзовими медалями ВДНГ.

**130 років від дня народження
ПЕРШИНА ПАВЛА МИКОЛАЙОВИЧА
(1890–1970)**

Академік АН України, професор, доктор економічних наук, заслужений діяч науки України, один із перших видатних учених економістів-аграрників, співавтор Декрету про землю (1917), Закону про націоналізацію землі

Народився в с. Бубинське Сивинського району Пермської області. У 1916 р. закінчив Петроградський університет і продовжив роботу на кафедрі політичної економіки і статистики, де досліджував форми селянського землеволодіння. У 1918 р. надрукував монографію «Община и хутора Красноуфимского уезда Пермской губернии».

Із 1918 р. П. М. Першин протягом 30 років викладав у вищих навчальних закладах, поєднуючи педагогічну діяльність із плідною науково-дослідною роботою.

У 1946 р., на прохання ректора Харківського СГІ академіка О. Н. Соколовського, учений став першим завідувачем кафедри землевпорядкування. Очолюючи кафедру в 1946–1947 рр., він був фундатором досліджень соціально-економічного землеустрою, які отримали розвиток у роботах учених Г. І. Горохова, В. О. Кірсанова, Д. С. Добряка, А. П. Вервейка, І. М. Статівки, О. Т. Лозового, Л. К. Першая та багатьох інших.

У 1948 р. П. М. Першина обрано академіком АН УРСР і він переїхав до Києва. Працював директором Інституту економіки АН УРСР, керівником відділу економіки сільського господарства; заступником, а пізніше – головою Ради з вивчення продуктивних сил УРСР (1957–1964). Із січня 1957 р. до 1966 р. був членом Президії АН УРСР. Протягом багатьох років сумлінно збирав, систематизував і узагальнював документальні матеріали. У 1966 р. видав двотомну працю «Аграрна революція в Росії», яка мала велике значення для науки і системи розвитку теорії та практики земельних відносин Росії й України.

Основні праці вченого: «Землеустройство и агрономия», «Нариси аграрної революції в Росії», «Аграрні перетворення Великої Жовтневої соціалістичної революції», «Земельное устройство дореволюционной деревни. Районы: Центрально-Промышленный, Центрально-Черноземный, Северо-Западный».

Життєвий шлях П. М. Першина – це роки невтомної самовідданої праці, служіння науці та своєму народові. Два ордени Леніна, два ордени Трудового Червоного Прапора, почесні звання «Заслужений діяч науки Української РСР» і «Лауреат Державної премії СРСР» – є високою оцінкою його багатогранної діяльності.

**130 років від дня народження
СТРАХОВА ТИМОФІЯ ДАНИЛОВИЧА
(1890–1961)**

Доктор біологічних наук, професор, член-кореспондент АН України, почесний академік ВАСГНІЛ, заслужений діяч науки України

Народився в 1890 р. У 1909 р. закінчив природниче відділення фізико-математичного факультету Харківського університету. Був організатором Українського інституту захисту рослин (1930), факультету захисту рослин (1930) і кафедри фітопатології Харківського сільськогосподарського інституту (1924), відділів фітопатології в Українському інституті прикладної ботаніки (1928), УкрНДІ захисту рослин (1930),

Інституті біології Харківського університету імені В. Н. Каразіна (1944), Інституті генетики і селекції АН України.

Тимофій Данилович – один із перших організаторів справи захисту рослин в Україні. За його ініціативою в 1920–1925 рр. створено мережу спостережних фітопатологічних пунктів.

Він один із авторів уперше створеної в СРСР системи протисажкових заходів, інструкцій щодо обліків захворювань польових, городніх і садових культур. Учений запропонував метод ранньої діагностики ступеня стійкості сортів проти сажкових хвороб, розробив десорбційно-газовий метод боротьби із сажковими хворобами зернових культур та оригінальні навчальні курси «Загальна фітопатологія і мікологія та вчення про імунітет» і «Боротьба з хворобами сільськогосподарських культур».

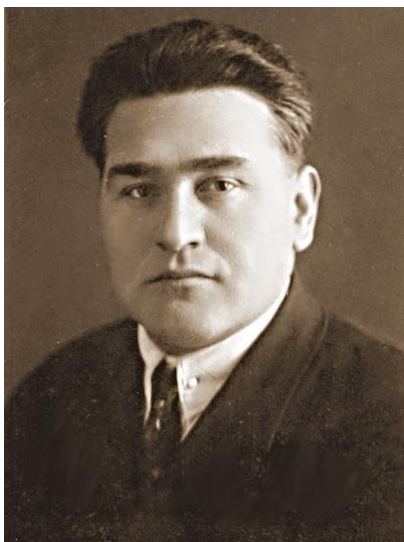
Учений є засновником наукового напрямку вивчення хворої рослини в усіх її взаємозв'язках: рослина–патоген–живитель. Уперше у світовій

фітопатологічній практиці Т. Д. Страхов розробив і впровадив у виробництво комбіновану шкалу оцінки імунологічних властивостей сортів. Підсумком його фундаментальних досліджень є створення теорії фізіологічного імунітету рослин до інфекційних захворювань. Заснована ним наукова школа мікології та фітопатології стала основою розвитку цих наук не тільки в Україні, а й в інших країнах СРСР. Учений підготував чотирьох докторів і близько 30 кандидатів наук, опублікував більше 110 наукових робіт.

Наукову, громадську та педагогічну діяльність, широку ерудицію професора Т. Д. Страхова відзначено державними нагородами: орденом Леніна, трьома орденами «Знак Пошани», медаллю «За доблесну працю у Вітчизняній війні 1941–1945 рр.».

**125 років від дня народження
БАРАБАША МИКОЛИ АНДРІЙОВИЧА
(1895–1937)**

Директор Харківського інституту зернового господарства (1932–1934)

Народився 1895 р. у с. Михайлівка (нині Кіровоградської області). Був учасником Першої світової і, можливо, громадянської війни. На фронтах втратив руку. Навчався на робфаці ХСГІ, у 1924–1929 рр. закінчив організаційний факультет Харківського сільськогосподарського інституту.

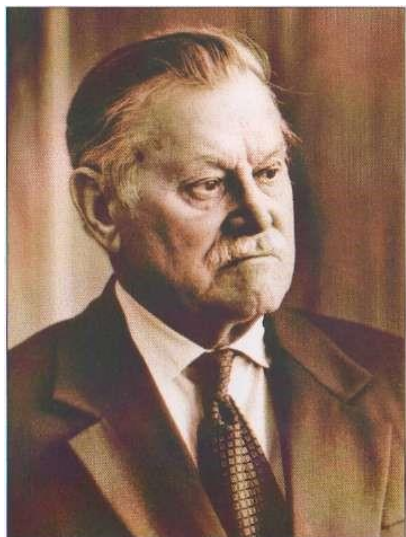
Миколі Андрійовичу довелося виконувати обов'язки директора інституту в досить складних умовах реорганізації закладу після розукрупнення в 1930 р. За його директорства в інституті починали роботу факультет заочної освіти, факультет захисту рослин. Щоб ввести навчальний процес у нормальне русло, потрібно було поповнити заклад кваліфікованими викладачами, розробити навчальні програми для новостворених факультетів, організувати наукову і навчально-методичну роботу.

Учений М. А. Барабаш перебував на посаді директора інституту до 1934 р. Пізніше його було репресовано. В архіві Президента Російської Федерації є коротка довідка про те, що Микола Андрійович засуджений військовою колегією Верховного Суду СРСР за першою категорією і розстріляний 31 липня 1937 р.

**120 років від дня народження
АЛПАТЬЄВА ОЛЕКСАНДРА ВАСИЛЬОВИЧА
(1900–1987)**

*Учений у галузі селекції та овочівництва,
доктор сільськогосподарських наук, професор*

Народився в с. Грушевське (нині Белокалитвенського району Ростовської області).

У 1927 р. закінчив Харківський сільськогосподарський інститут.

Видатний селекціонер-овочівник, доктор сільськогосподарських наук (1961), професор (1966), академік ВАСГНІЛ (1966). Трудовий шлях розпочав у 1920 р. Працював техніком, агрономом-овочівником, асистентом Північно-Кавказької сільськогосподарської дослідної станції, завідувачем

лабораторії Грибовської овочевої селекційної дослідної станції МСГ СРСР, доцентом кафедри генетики і цитології біолого-грунтознавчого факультету МДУ. Із 1971 р. – завідувач, старший науковий співробітник, консультант лабораторії селекції та насінництва пасльонових культур ВНДІ селекції та насінництва овочевих культур.

Уперше створив штамбові сорти томатів: Штамбовий карлик, Алпатьєва 905а, Плановий та інші, що дозволило вирощувати їх на великих площах із мінімальними затратами. Учений вивів і вдосконалив 47 сортів томатів для відкритого і захищеного ґрунту, баклажанів, фізалісу, салату і цукрової кукурудзи; теоретично обґрунтував і довів практичні можливості отримання більш скоростиглих, ніж батьківські форми, сортів, а також можливості створення холодостійких сортів томату; обґрунтував на гетерогенних сортах-популяціях томату й огірка необхідність міжлінійних схрещувань. Він є розробником методик селекції пасльонових культур із основних господарсько-цінних ознак. Під його керівництвом вивчалися біологічні особливості овочевих рослин і можливості їх найбільш ефективного використання в селекції і насінництві; особливості віддаленої гібридизації, значення екологічних чинників у становленні та ефективності відбору ознак.

Академік О. В. Алпатьєв – автор понад 200 наукових праць, зокрема 30 книг і брошур, п'яти монографій. За видатні досягнення науковцю присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці. Він заслужений діяч науки РРФСР, лауреат Державної премії СРСР. Нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора (двічі), «Знак Пошани», чотирма урядовими медалями та п'ятьма медалями ВДНГ.

**120 років від дня народження
БАКУЛІНА ІВАНА ІВАНОВИЧА
(1900–1942)**

*Учений у галузі сільськогосподарських наук,
Герой Радянського Союзу, керівник Харківського
підпілля в роки Другої світової війни*

Народився 29 липня 1900 р. у селянській родині. У 1913 р. закінчив Михайлівське двокласне церковно-приходське училище. Продовжив освіту в Новочеркаському вчительському інституті, екстерном склав іспити на звання народного вчителя і був направлений до Грабовського народного училища. У 1922 р. переведений до м. Дебальцеве завідувачем управління професійної освіти повітового відділу народної освіти, потім став завідувачем створеної ним сільськогосподарської школи в с. Зайцеве Петровсько-Горлівського району Харківської області. У 1924 р. цю школу об'єднали з Будинком безпритульних робітників, а Івана Івановича призначили директором.

У 1931 р. Іван Бакулін екстерном успішно склав іспити з курсу фізико-математичного факультету Харківського інституту соціального виховання. У 1933 р. у Науково-дослідному інституті соціалістичного сільського господарства його затверджено вченому званні доцента, у 1934 р. призначено викладачем математики Харківського сільськогосподарського інституту. У 1935/1936 н. р. Іван Іванович очолював кафедру математики, був завідувачем навчальної частини заочного факультету.

У 1939 р. І. І. Бакуліна обрано депутатом Харківської міської ради. У лютому 1941 р. за заслуги в галузі підготовки висококваліфікованих кадрів його нагороджено Грамотою Президії Верховної Ради України. Учений працював над докторською дисертацією, але йому не вдалося здійснити свої плани – почалася Друга світова війна. Одним із перших він подав заяву про відправлення його добровольцем на фронт, однак військовий комісаріат дав йому відповідальне завдання: очолити Харківську підпільну організацію.

Харківська обласна підпільна організація під керівництвом І. І. Бакуліна займалася дезорганізацією німецького тилу та пропагандою серед населення окупованої фашистами Харківщини. Улітку 1942 р. під час облави його схопили гестапівці. В'язня жорстоко катували. Підпільники намагалися влаштувати йому втечу, але було вже пізно – знесилений і виснажений, 25 вересня 1942 р. Іван Іванович помер.

Керівник харківського підпілля І. І. Бакулін навечно залишився в історії Другої світової війни. Його нагороджено орденом Леніна і медаллю «Партизанові Вітчизняної війни» І ступеня. У дні святкування 20-річчя Перемоги над фашизмом йому присвоєно звання Героя Радянського Союзу (посмертно). На будинку по вул. Алчевських встановлено меморіальну дошку; ім'ям Героя Радянського Союзу І. І. Бакуліна названо одну з вулиць Харкова, лекційну аудиторію в ХНАУ ім. В. В. Докучаєва.

**120 років від дня народження
ГОРОХОВА ГЕОРГІЯ ІЛІЧА
(1900–1983)**

Відомий учений, економіст-аграрник, доктор технічних наук, професор

Народився в с. Помелави Даровського району В'ятської області. У 1926 р. закінчив Московський інститут землеустрою.

До 1935 р. пройшов виробничий шлях від дільничного землевпорядника до керівника проектного землевпорядного загону Мосземтресту, одночасно навчаючись в аспірантурі Науково-дослідного інституту організації території (НДІОТ). У 1935 р. захистив дисертаційну роботу на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук.

Протягом 1937–1952 рр. працював на посаді доцента, в.о. завідувача кафедри землевпорядного проектування в Московському інституті землеустрою. У 1952–1974 рр. – завідувач кафедри землеустрою Харківського СГІ. У 1959 р. захистив докторську дисертацію на тему «Розміщення полів сівозмін і захисних лісових смуг у посушливих районах європейської частини СРСР».

Професор Г. І. Горохов зробив вагомий внесок у становлення і розвиток землевпорядної науки, уперше в країні розробив теоретичні основи, методика складання й еколого-економічного обґрунтування схем і проектів землеустрою в умовах водної ерозії ґрунтів. За його активною участю підготовлено численні інструкції та положення землевпорядного виробництва. Створив наукову школу з протиерозійної організації території та використання земель у районах із водною ерозією ґрунтів, визнану в колишньому СРСР та інших країнах.

Учений – автор і співавтор понад 150 наукових робіт, зокрема 14 монографій, 26 підручників і навчальних посібників; деякі з них витримали кілька видань. Відомими є навчальні посібники «Организация сельскохозяйственных угодий и проектирование севооборотов в колхозах

и совхозах УССР», «Внутрихозяйственное землеустройство колхозов», методичний посібник «Анализ и экономическая оценка размещения полей севооборотов и защитных лесных полос», конспект лекцій «Способы составления и перенесения в натуру проектов землеустройства» тощо.

За видатні досягнення в науковій і навчально-методичній роботі Георгій Ілліч був нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора, двома орденами Пошани, багатьма медалями.

**120 років від дня народження
КУЧУМОВА ПЕТРА ВАСИЛЬОВИЧА
(1900–1961)**

*Доктор сільськогосподарських наук,
професор*

Народився 1900 р. у м. Ярославлі. У 1925 р. закінчив Харківський сільськогосподарський інститут і отримав кваліфікацію «агроном-організатор». Протягом трьох років працював районним агрономом, потім агрономом з насінництва. Із 1932 р. його діяльність пов'язана із селекцією пшениці в Інституті рослинництва імені В. Я. Юр'єва. У 1954 р. Петро Васильович захистив у Всесоюзному інституті рослинництва (нині Всеросійський інститут рослинництва імені

М. І. Вавилова) докторську дисертацію на тему «Селекція ярої пшениці для Лівобережної України».

Створені провідним науковцем П. В. Кучумовим сорти ярої пшениці протягом 40 років мали великий попит у трудівників села. Сорт твердої пшениці Народна було районовано у 24 областях СРСР, і його площа досягала 0,9 млн га; сорт м'якої пшениці Вітчизняна (Отечественная), районований у чотирьох областях, вирощували на 300 тис. га.

Видатним досягненням світової селекційної практики є створення сорту ярої твердої пшениці Харківська 46, який районовано в 1957 р. У 1969 р. його посівна площа досягла 4,6 млн га, або 97 % посівної площі твердої пшениці в СРСР. Цей сорт є дійсно унікальним за екологічною адаптивністю таких ознак, як урожай і якість зерна.

Учений, крім створення сортів, розробив ряд теоретичних питань селекції пшениці за добором пар для створення гібридів шляхом схрещування та підвищення їхньої ефективності. За результатами досліджень надрукував 60 наукових праць із питань селекції та насінництва. До найбільш фундаментальних належить «Общая селекция и семеноводство полевых

культур» за редакцією В. Я. Юр'єва, де П. В. Кучумов був одним із основних співавторів. Цей навчальний посібник витримав три видання.

Професор Петро Васильович Кучумов був не тільки талановитим селекціонером, пропагандистом нового, він також брав участь у підготовці наукових кадрів і агрономів-насінників.

**120 років від дня народження
ЛАВРЕНКА ЄВГЕНА МИХАЙЛОВИЧА
(1900–1987)**

Геоботанік і ботанік-географ, академік АН СРСР

Народився 23 лютого 1900 р. у м. Чугуєві (нині Харківської області). У 1922 р. Є. М. Лавренко закінчив природниче відділення Харківського університету. Із 1921 до 1928 рр. працював у Харківському ботанічному саду, у 1926–1929 рр. – у Харківському інституті охорони природи, із 1929 р. – у Харківському сільськогосподарському інституті, із 1931 р. – професор цього інституту; із 1934 р. – у Ботанічному інституті АН СРСР.

Брав участь у створенні заповідників «Хомутовський степ», «Михайлівська цілина», в організації охорони унікального дендропарку в Кременчуці. У 1957 р. він очолював групу відомих радянських учених (В. Г. Гептнер, С. В. Кириков, О. М. Формозов та ін.) з розробки плану географічної мережі заповідників СРСР. Ця праця дала великий поштовх розвитку заповідної справи в Радянському Союзі.

Учений неодноразово виступав на захист заповідників, 10 років очолював Всесоюзне ботанічне товариство (1963–1973). Академік Є. М. Лавренко розробив зональний і провінційний поділ степів і пустель Євразії та Північної Африки. Низку його робіт присвячено районуванню, картографуванню рослинності (склав карти світу, окремих материків, СРСР у цілому і його окремих частин) і загальним питанням біогеоценології (увів поняття про фітогеосферу як частину біосфери).

Нагороджений двома орденами Леніна, орденом Вітчизняної війни II ступеня та медалями. Двічі удостоєний премії АН СРСР імені В. Л. Комарова (1950, 1963).

**120 років від дня народження
ПИЛИПЦЯ ГРИГОРІЯ ВАСИЛЬОВИЧА
(1900–1995)**

Доктор сільськогосподарських наук, професор

Народився 12 жовтня 1900 р. у с. Савинці Київської області в селянській родині. Учасник Великої Вітчизняної війни. Закінчивши у 1927 р. Київський сільськогосподарський інститут, Г. В. Пилипець працював на виробництві – вирощував цукрові буряки в господарствах Вінницької області. У вищих навчальних закладах почав працювати з 1931 р.

До 1935 р. він – доцент кафедри рослинництва Харківського сільськогосподарського інституту, а з 1935 до 1941 рр. – старший науковий співробітник колишньої Миронівської дослідної станції. Саме на Миронівській дослідній станції Григорій Васильович обрав основним об'єктом науково-дослідної роботи культуру цукрових буряків. І кандидатська, і докторська дисертації Г. В. Пилипця присвячено теорії та практиці вирощування цієї культури.

Із 1944 р. учений знову працював доцентом кафедри рослинництва Харківського сільськогосподарського інституту. У 1959 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора сільськогосподарських наук на тему «Квадратний спосіб вирощування цукрових буряків». Звання професора присвоєно йому в 1961 р.

Протягом 1945–1968 рр. Григорій Васильович працював разом із видатним ученим-рослинником, академіком АН УРСР М. М. Кулешовим, на той час завідувачем кафедри рослинництва. Із 1968 р. очолив цю кафедру. Найповніше талант педагога-вченого розкрився на ниві підготовки висококваліфікованих фахівців сільського господарства.

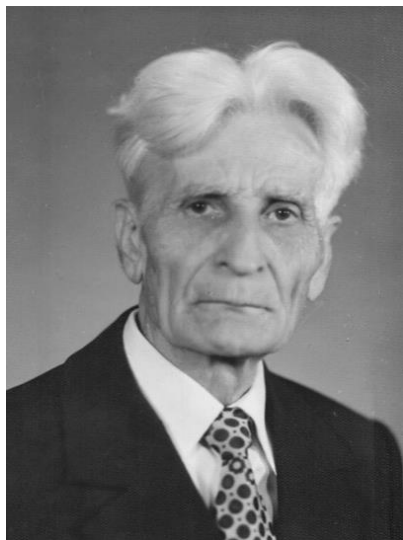
У його педагогічній і науковій роботі особливо визначним було поєднання науки з практикою сільського господарства. Інтеграція науки й виробництва стала творчим кредо професора. Характерними рисами вченого-педагога Г. В. Пилипця були глибока наукова принциповість, висока особиста відповідальність за прийняті рішення.

Григорій Васильович – автор кількох монографій, навчальних посібників, оригінального довідника із сільського господарства, більше 100 наукових праць. Під його безпосереднім керівництвом підготовлено п'ять докторів і 17 кандидатів наук. Отримав три авторські свідоцтва на винаходи і десятки наукових розробок, які запроваджено у виробництві.

Григорій Васильович Пилипець – кавалер орденів Жовтневої революції, Трудового Червоного Прапора, Вітчизняної війни II ступеня та багатьох медалей.

**115 років від дня народження
КАНСЬКОГО КИРИЛА ЄЛИСЕЄВИЧА
(1905–1988)**

Народився 14 березня 1905 р. у с. Дубова Красноокнянського району Одеської області в сім'ї селян. У 1926 р. закінчив сільськогосподарську профшколу і вступив до Одеського сільськогосподарського інституту.

У 1934 р. закінчив аспірантуру при Харківському сільськогосподарському інституті, у 1946 р. захистив кандидатську дисертацію. У 1947 р. йому присвоєно вчене звання доцента. У період навчання в аспірантурі працював викладачем ХСГІ, старшим науковим співробітником УНДІ економіки сільського господарства.

Ветеран Великої Вітчизняної війни. Із червня 1941 до жовтня 1945 рр. служив у ВМФ на командних посадах. Брав участь у боях за оборону Севастополя і Кавказу, а потім – за визволення Криму та Південної України. Був декілька разів поранений і контужений. За участь у боях нагороджений орденом і медалями. Після війни працював заступником уповноваженого Держплану СРСР в Харківській області, доцентом ХДУ, а з 1947 до 1961 рр. – доцентом ХСГІ імені В. В. Докучаєва.

Із вересня 1961 р. Кирило Єлисейович – завідувач кафедри економіки і організації сільськогосподарського виробництва Білоцерківського сільськогосподарського інституту, у 1962–1970 рр. – проректор з наукової роботи. У 1970 р. захистив докторську дисертацію, у 1972 р. йому присвоєно вчене звання професора.

Професор К. Є. Канський опублікував понад 70 наукових праць, присвячених питанням планування сільського господарства, організації сільськогосподарського виробництва, аналізу господарської діяльності колгоспів і радгоспів. Автор багатьох наукових статей і навчальних посібників, якими до цього часу користуються студенти вишів.

**110 років від дня народження
НОСАЛЬСЬКОГО АНДРІАНА АНДРІАНОВИЧА
(1910–?)**

*Герой Соціалістичної Праці, визначний
виробничник, випускник ХСПІ імені В.В. Докучаєва*

Народився 31 серпня 1910 р. у с. Хлипківка Звенигородського повіту Черкаської губернії в селянській родині. Після закінчення фінансових курсів у м. Кам'янець-Подільському з 1931 р. працював бухгалтером Горлівської міськощадкаси Донецької області, пізніше – старшим бухгалтером районної ошадкаси м. Новопсков Луганської області. Із 1936 р. обіймав посаду головного бухгалтера районної ошадкаси в м. Балаклія Харківської області, а з 1939 р. – Вовчанської райошадкаси Харківської області.

Напередодні Другої світової війни очолював райфінвідділ у м. Балаклія, у 1942 р. – Барвінківський райфінвідділ Харківської області. Під час будівництва Харківської оборонної системи А. А. Носальський відповідав за фінансування цих робіт. У 1943 р. працював начальником Краснокутського райфінвідділу Саратовської області.

Після звільнення Харківської області від окупантів Носальський деякий час працював завідувачем райфінвідділу у м. Куп'янську. У кінці 1943 р. його обирають головою Лозівського райвиконкому. У вересні 1944 р. його рекомендували на посаду першого секретаря Богодухівського РК КП(б)У. За отримання високих урожаїв зернових і овочевих культур у Богодухівському районі в 1948 р. А. А. Носальському присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

У 1950 р. Андріяна Андріяновича обирають другим секретарем Харківського обкому партії. Протягом 1953–1956 рр. навчався у вищій партійній школі при ЦК Компартії України без відриву від виробництва. У 1954–1959 рр. був першим секретарем Ізюмського міськкому Компартії України Харківської області, депутатом Харківської обласної ради, заступником і першим заступником голови Харківського облвиконкому, начальником Красноградського виробничого колгоспно-радгоспного управління Харківської області.

За високі трудові заслуги А. А. Носальського нагороджено орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, Знаком Пошани і медаллю «За трудову доблесть».

**110 років від дня народження
САЯ МИКОЛИ АНДРІЙОВИЧА
(1910–1989)**

Кандидат історичних наук, завідувач кафедри історії КПРС і наукового комунізму

Народився 17 червня 1910 р. у с. Першено Поповського району Тульської області в родині селянина-батрака. Трудову діяльність розпочав у 1923 р. Протягом 1932–1934 рр. служив в армії.

Із вересня 1947 до серпня 1949 рр. навчався в Харківській дворічній обласній партшколі, після закінчення якої працював завідувачем відділу пропаганди й агітації Кагановичевського РККП/б/У м. Харкова.

У 1951 р. закінчив заочне відділення історичного факультету Харківського педагогічного інституту імені Г. С. Сковороди й отримав спеціальність історика. Із листопада 1951 до серпня 1952 рр. працював асистентом у Харківському політехнічному інституті.

Із вересня 1952 р. М. А. Сай – старший викладач кафедри марксизму-ленінізму Харківського ордена Трудового Червоного Прапора сільськогосподарського інституту імені В. В. Докучаєва. На цій кафедрі працював до 1989 р. на різних посадах – старшим викладачем, доцентом, заступником декана агрономічного факультету, завідувачем кафедри історії КПРС і наукового комунізму.

У 1965 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Деятельность партийных организаций Украины по дальнейшему развитию колхозного производства в 1953–1955 гг. (на материалах Украинской ССР)». У 1968 р. його затвердили в ученому званні доцента.

Коло наукових досліджень Миколи Андрійовича було багатогранне: він досліджував міжколгоспні виробничі зв'язки в Україні, специфіку змісту й організації громадсько-політичної практики в сільськогосподарському інституті, історію ХСПІ. До 150-річчя ХСПІ дослідив архівні матеріали й опублікував наукові статті «Вехи великого пути», «Факультет общественных профессий».

Учений постійно працював над підвищенням викладацької майстерності – його лекції та семінарські заняття, на яких він систематично використовував кінофільми, діафільми, діапозитиви, а також екскурсії-заняття в Історичному музеї, завжди були цікаві та змістовні. Брав активну участь у громадському житті інституту: був секретарем парткому, керівником школи молодих

комуністів, редактором газети «Знання», читав лекції в підшефних Близнюківському і Дворічанському районах.

За високі показники в роботі з підготовки кадрів і проведення наукових досліджень, багаторічну плідну науково-педагогічну та громадську діяльність М. А. Сай був нагороджений знаком «Відмінник соціалістичного сільського господарства», трудовою відзнакою «Знак Пошани», медалями і грамотами.

**105 років від дня народження
УСТЕНКА ГЕОРГІЯ ПЕТРОВИЧА
(1915–1975)**

Корифей програмування врожайів, доктор біологічних наук, професор

Народився 17 лютого 1915 р. у с. Ярошівці Глинського повіту Чернігівської губернії в селянській родині. У 1933 р. вступив на робфак, а за рік – на факультет захисту рослин Харківського СГІ. Навчання поєднував із роботою на посаді молодшого наукового співробітника кафедри ботаніки. У 1938 р. Г. П. Устенко з відзнакою закінчив інститут із присвоєнням кваліфікації агронома з боротьби зі шкідниками і хворобами сільськогосподарських культур.

У 1939–1941 рр. Георгій Петрович навчався в аспірантурі при відділі фізіології рослин Українського НДІ соцземлеробства під керівництвом професора Ф. П. Мацкова. За результатами наукових досліджень у «Доповідах АН СРСР» друком вийшли дві статті: «Влияние основных элементов корневого питания на фотосинтез и дыхание у сахарной свёклы» та «Влияние минеральных солей на фотосинтез при различном количестве ассимилянтов в листе».

Із 29 липня 1941 р. Г. П. Устенко воював на фронтах Великої Вітчизняної війни. У складі 28 армії пройшов шлях від Сталінграда до Берліна. За мужність і героїзм нагороджений багатьма орденами та медалями. Після демобілізації працював викладачем у Харківському СГІ. У грудні 1946 р. його запросили на посаду в. о. доцента кафедри ботаніки Сталінградського СГІ.

28 травня 1948 р. у Харківському СГІ імені В. В. Докучаєва вчений захистив дисертацію на тему «Влияние минеральных удобрений на фотосинтез у сахарной свеклы» й отримав науковий ступінь кандидата біологічних наук. Після затвердження ВАК у вченому званні доцента його призначили завідувачем кафедри фізіології рослин і мікробіології Сталінградського СГІ.

У 1951–1955 рр. він за сумісництвом працював деканом агрономічного факультету цього ВНЗ.

У 1963 р. Г. П. Устенко успішно захистив докторську дисертацію в Інституті фізіології рослин імені К. А. Тимірязєва на тему «Фотосинтетическая деятельность растений в посевах – основа формирования высоких урожаев», із присудженням наукового ступеня доктора біологічних наук. У цьому ж році рішенням ВАК його затвердили вченому званні професора.

Учений опублікував понад 60 наукових праць, серед яких монографія «Программирование урожая» у двох томах. Підготував багатьох кандидатів біологічних наук, троє з його учнів пізніше стали академіками. Отримав авторські свідоцтва на винаходи «Самопишущий актинометр» і «Травопольный севооборот».

**95 років від дня народження
БОЖКА ІВАНА КАРПОВИЧА
(нар. 1925 –?)**

Герой Соціалістичної Праці, голова колгоспу, випускник факультету економіки і організації сільськогосподарського виробництва ХСПІ імені В. В. Докучаєва

Народився 11 вересня 1925 р. на хуторі Червоне озеро Куйбишевського району Запорізької області в сім'ї селянина-бідняка. У 1945–1949 рр. служив у радянській армії. Після демобілізації працював у колгоспі імені Ілліча Куйбишевського району Запорізької області.

У 1950 р. закінчив тримісячні курси колгоспних рахівників. Виконував обов'язки голови ревізійної комісії колгоспу і секретаря комсомольської організації. У 1951 р. працював бригадиром рілльничої бригади колгоспу імені Ілліча.

У 1951–1954 рр. І. К. Божко навчався в Запорізькій середній сільськогосподарській школі з підготовки голів колгоспів. Був обраний головою колгоспу імені Свердлова Куйбишевського району Запорізької області.

У 1955–1960 рр. навчався на факультеті економіки і організації сільськогосподарського виробництва ХСПІ імені В. В. Докучаєва. Після закінчення інституту Іван Карпович очолював різні ділянки сільськогосподарського виробництва і всюди досягав вагомих результатів. За високі показники у виробництві сільськогосподарської продукції І. К. Божку присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці із врученням ордена Леніна і медалі «Золота Зірка».

**95 років від дня народження
ПОКОЗІЯ ЙОСИПА ТРОХИМОВИЧА
(1925–2012)**

Доктор біологічних наук, професор, почесний член Українського ентомологічного товариства

Народився в 1925 р. Учасник бойових дій Другої світової війни. У складі 1-го Українського фронту звільняв міста Сандомир і Прагу, брав участь у штурмі Берліна.

У 1950 р. закінчив Харківський сільськогосподарський інститут імені В. В. Докучаєва за фахом «учений лісівник». У 1950–1953 рр. – аспірант кафедри зоології та ентомології; у 1951–1953 рр. – асистент; у 1956–1967 рр. – доцент; у 1968–1976 рр. – професор кафедри зоології та ентомології.

Із 1976 до 1980 рр. – завідувач кафедри хімічного захисту рослин Кубанського сільськогосподарського інституту; із 1980 до 1993 рр. – завідувач кафедри зоології та ентомології НАУ (м. Київ), із 1982 р. – віце-президент Українського ентомологічного товариства, із 1994 – професор НАУ, із 2004 р. – виконувач обов'язків президента Українського ентомологічного товариства.

Наукові інтереси професора Й. Т. Покозія – закономірності динаміки популяцій шкідників лісових і плодових культур; застосування біологічних препаратів: лепідоциду, вірину НШ, астуру, бітоксисаціліну проти шкідників саду; сезонний прогноз розвитку шкідників пшениці, виноградників, ягідників, розсадників зерняткових культур, який сприяв поліпшенню процесів розведення і використання продукції дубового шовкопряда. Підготував п'ять докторів наук, понад 20 кандидатів наук.

Автор і співавтор 259 робіт, зокрема трьох підручників, практикумів, навчальних посібників і навчальних програм, шести авторських свідоцтв і трьох патентів на винаходи.

Йосип Трохимович нагороджений орденами Вітчизняної війни II ступеня, орденом «За мужність» III ступеня; медалями «За відвагу», «За перемогу над Німеччиною», «За доблесну працю на ознаменування 100-річчя від дня народження В.І. Леніна», «Відмінник сільського господарства»; відомчою трудовою відзнакою Міністерства агрополітики «Знак Пошани» (2005), почесними грамотами Мінсільгоспроду та Міністерства освіти і науки України. На його честь науковцями названо знайдений у 1991 р. новий вид комах із ряду перетинчастокрилих – *Cremastus pokozii* Narolsky et Protzenko.

95 років тому (1925 р.) почав виходити науковий збірник «Вісті ХСГІ».

**90 років від дня народження
АНІЧИНА ЛЕОНІДА МИХАЙЛОВИЧА
(1930–2019)**

Доктор економічних наук, професор

Народився 14 жовтня 1930 р. у с. Гайовка Волоконовського району Белгородської області. У 1953 р. закінчив агрономічний факультет Харківського сільськогосподарського інституту імені В. В. Докучаєва, отримавши кваліфікацію ученого агронома-селекціонера-насіннєзнавця. Із 1961 до 2015 рр. працював у ХНАУ ім. В. В. Докучаєва.

Науковий ступінь доктора економічних наук Л.М. Анічин отримав у 1992 р., захистивши докторську дисертацію на тему «Науково-методичні основи формування та використання матеріально-технічних ресурсів сільського господарства». Звання професора присвоєно в 1994 р.

Основний напрям наукової діяльності Л. М. Анічина – методологія формування та ефективного використання матеріальних ресурсів в АПК.

Учений одним із перших у Радянському Союзі запропонував системно орієнтовані математичні моделі формування кількості і складу добрив та їх використання; визначення доцільного рівня технічної оснащеності, розміщення матеріальних ресурсів, диверсифікації рішень з управління ресурсами, інформаційно-методичного забезпечення.

Науково-теоретичні напрацювання Леоніда Михайловича стали основою започаткованих ним навчальних дисциплін: «Економічна теорія і оптимізація господарських рішень», «Управління ресурсами і витратами», «Управління потенціалом підприємства». Він мав понад 80 наукових праць, підготував десять кандидатів наук.

Значний внесок у розвиток економічного факультету Л. М. Анічин зробив, перебуваючи на посаді декана (1970–1977), а також завідувача кафедри економічної кібернетики (1977–1987). Із 1990 до 2000 рр. очолював спеціалізовану вчену раду.

**90 років від дня народження
ВЕРВЕЙКА АНАТОЛІЯ ПЕТРОВИЧА
(1930–2013)**

Кандидат економічних наук, професор

Народився 6 листопада 1930 р. у с. Березовка Борисовського району Белгородської області в селянській родині. У 1958 р. закінчив Харківський сільськогосподарський інститут імені В. В. Докучаєва за спеціальністю «Землевпорядкування».

У 1958–1960 рр., перебуваючи на посаді землевпорядника, працював у складі Сумської експедиції з обстеження ґрунтів. У 1960–2013 рр. працював у Харківському національному аграрному університеті ім. В. В. Докучаєва.

Анатолій Петрович був аспірантом, асистентом, доцентом, проректором із міжнародних зв'язків. У 1973–2013 рр. очолював кафедру управління земельними ресурсами та кадастру.

Учений протягом 15 років був членом Державного комітету з науки і техніки, учасником ВДНГ. Розробив методіку протиерозійної організації території та економічного обґрунтування проектів, основні положення земельного кадастру, які використовують у народному господарстві.

Науковець видав більше 90 науково-методичних праць. Він – автор 10 навчальних посібників із землеустрою, зокрема «Научные основы землеустройства» (1980), «Комплекс мероприятий по защите почв от эрозии» (1983), «Землеустройство в условиях интенсивных систем земледелия» (1985), «Защита почв от эрозии» (1986); підручника «Землеустройство с основами геодезии» (1987).

Зміст наукових праць А. П. Вервейка спрямовано на поліпшення соціально-економічних умов використання й охорони земельних ресурсів з різними формами власності на землю в ринкових відносинах. Учений неодноразово був на стажуванні за кордоном, підтримував творчі зв'язки зі спеціалістами інших країн, був почесним професором Хенаньського сільськогосподарського університету (КНР).

Професор А. П. Вервейко брав активну участь у проведенні земельної реформи в Україні, здійснював наукове керівництво підготовкою кандидатів наук, бакалаврів, спеціалістів і магістрів. Протягом 20 років був членом спеціалізованої ради економічного напрямку, головою методичної комісії факультету зі спеціальності «Землеустрій та кадастр».

За багаторічну плідну педагогічну, наукову, методичну, виховну, суспільну роботу Анатолію Петровичу присвоєно почесні звання «Заслужений працівник вищої школи України» та «Почесний землевпорядник України». Його нагороджено трудовою відзнакою «Знак Пошани», знаком «Відмінник освіти», медаллю «За доблесну працю», почесною відзнакою Харківської обласної ради «Слобожанська слава», почесними грамотами.

**90 років від дня народження
НОСКА БОРИСА СЕМЕНОВИЧА
(1930–2019)**

*Учений-грунтознавець, академік УААН,
професор*

Народився 18 вересня 1930 р. у с. Комарівці Харківського району Харківської області. Після закінчення Харківського сільськогосподарського інституту імені В.В. Докучаєва з 1954 р. працював у Хмельницькій та Харківській областях на посадах керівника навчального господарства технікуму та головного агронома радгоспу.

У 1960 р. вступив до аспірантури Українського науково-дослідного інституту ґрунтознавства імені О. Н. Соколовського, у 1964 р. захистив кандидатську дисертацію. У 1962 р. його призначено на посаду старшого наукового співробітника Українського науково-дослідного інституту ґрунтознавства і агрохімії імені О. Н. Соколовського, у 1964 р. – завідувачем Харківської зональної агрохімічної лабораторії. У 1969 р. очолив лабораторію науково-методичного керівництва агрохімічною службою. У 1974 р. призначений директором Інституту ґрунтознавства і агрохімії. На цій посаді працював протягом 23 років.

У 1982 р. Борис Семенович захистив докторську дисертацію на тему «Теоретичні і практичні основи оптимізації фосфатного режиму ґрунтів України». У 1989 р. йому було присвоєно звання професора, а через рік обрано академіком Української академії аграрних наук.

Під науковим керівництвом Б. С. Носка розроблено агрохімічне районування сільськогосподарської території України та основні методичні засади великомасштабного агрохімічного обстеження ґрунтів, створено наукову школу вчених-агрохіміків, підготовлено трьох докторів та 14 кандидатів сільськогосподарських наук. Опублікував понад 330 наукових праць, зокрема 14 монографій. Останнім часом працював у Національному науковому центрі «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського».

Академік Б. С. Носко нагороджений золотою медаллю імені К. К. Гедройца Всесоюзної академії сільськогосподарських наук, медаллю «За трудову доблесть» і орденом «Знак Пошани», Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР, а також двома срібними медалями ВДНГ.

**90 років від дня народження
ЩЕРБАХИ ІВАНА КИРИЛОВИЧА
(1930–2003)**

Кандидат економічних наук, доцент

Народився 20 січня 1930 р. у с. Гойдіно Олександрівського району Сталінської (нині Донецької) області. У 1955 р. закінчив Харківський державний університет імені Горького за спеціальністю «Політична економія», отримав кваліфікацію економіста. Із 1955 р. – асистент, старший викладач, доцент кафедри політичної економії ХСГІ імені В. В. Докучаєва. У 1962 р. І. К. Щербаха захистив кандидатську дисертацію на тему «Інтенсифікація радгоспного виробництва УРСР» за спеціальністю «Політична економія».

Протягом 1965–1970 рр. – декан економічного факультету ХСГІ. У 1967–1977 рр. – завідувач кафедри політичної економії. Із 1977 до 1999 рр. – доцент кафедри економічної теорії.

Іван Кирилович опублікував понад 150 наукових та навчально-методичних праць, серед яких дві монографії: «Інтенсифікація – корінне питання розвитку сільського господарства» (1965), «Міські риси села» (1982). Нагороджений Ленінською ювілейною медаллю (1970), почесною Ленінською грамотою (1980).

90 років тому, 28 червня 1930 р., Харківський сільськогосподарський інститут перейменовано в Харківський інститут зернових культур.

У зв'язку з розукрупненням вищих навчальних закладів зі складу Харківського сільськогосподарського інституту було виведено факультети і кафедри, на основі яких створено нові спеціалізовані навчальні заклади та науково-дослідні інститути.

Лісовий факультет з усіма лабораторіями та обладнанням переведено до Києва, де на його базі відкрито лісогосподарський інститут. Щоправда,

лісівничу кафедру в інституті було збережено. Її незмінним керівником до 1940 р. був професор Г. М. Висоцький. Інженерно-меліоративний факультет з усім майном і знаряддям перебазовано до Одеси (пізніше – до Києва). На базі кафедр механізації сільського господарства і фізики створено Харківський інститут механізації та електрифікації сільського господарства, першим керівником якого був професор О. О. Алов.

В інституті відкрито найстаріше в системі аграрної освіти України заочне відділення за спеціальностями «Агрономія» (спеціалізації «Рільництво та плодоовочівництво») і «Захист рослин». Відділення заочної освіти дало змогу працівникам сільського господарства отримати вищу сільськогосподарську освіту без відриву від виробництва.

Студентський добровільний батальйон брав участь у будівництві Харківського тракторного заводу.

90 років тому (1930 р.) почала виходити інститутська газета «Шлях праці» (того ж року перейменована на «Шлях соцреконструкції»).

**85 років від дня народження
БІЛЕЦЬКОГО ЄВГЕНА МИКОЛАЙОВИЧА
(нар. 1935 р.)**

*Доктор біологічних наук, професор,
академік АН ВО України*

Народився в 1935 р. У 1959 р. закінчив біологічний факультет Харківського державного університету (нині ХНУ імені В. Н. Каразіна). У 1959–1964 рр. працював у відділі захисту рослин Мелітопольської станції садівництва молодшим науковим співробітником. У 1964–1969 рр. – завідувач лабораторії ентомології Всесоюзного НДІ зернового господарства імені О. І. Бараєва в Північному Казахстані. У 1969–1988 рр. – завідувач лабораторії біометодів і завідувач відділу захисту рослин Інституту рослинництва імені В. Я. Юр'єва НААН України. Із 1988 р. – доцент, із 1991 до 2010 рр. – завідувач кафедри зоології та ентомології, із 2010 до 2014 рр. – професор кафедри, із жовтня 2014 р. до листопада 2017 р. – професор кафедри.

У 1992 р. Є. М. Білецький захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора біологічних наук на тему «Теорія циклічності динаміки

популяцій і методи багаторічного прогнозу масового розмноження шкідливих комах». У 1993 р. йому присвоєно звання професора кафедри зоології та ентомології. Розробив міжсистемний метод прогнозування масового розмноження шкідливих комах, який застосовують у країнах СНД, близького і далекого зарубіжжя.

Професор Є. М. Білецький – засновник наукової школи «Проблеми багаторічного прогнозування масових розмножень шкідливих комах». Опублікував 270 наукових та навчально-методичних праць, зокрема п'ять колективних монографій і одну одноосібну «Массовые размножения насекомых. История, теория, прогнозирование» (2011). Співавтор навчального посібника «Сельскохозяйственная энтомология» (1997) і підручника «Сільськогосподарська ентомологія» (2005). Із проблеми теорії та методів прогнозування масових розмножень шкідників підготував двох докторів і 13 кандидатів наук.

Нагороджений трудовою відзнакою «Знак Пошани» Міністерства аграрної політики України.

**85 років від дня народження
ГОНЧАРЕНКА ВАСИЛЯ ЮХИМОВИЧА
(нар. 1935 р.)**

Учений-агрохімік із питань живлення овочевих і баштанних культур

Народився в 1935 р. у смт Нова Водолага Харківської області у родині робітників.

У 1954–1959 рр. навчався в Харківському сільськогосподарському інституті імені В. В. Докучаєва. Із 1959 до 1962 рр. працював на виробництві, із 1962 до 1964 рр. – старшим науковим співробітником Івано-Франківської дослідної станції. Із 1964 до 1967 рр. – аспірант кафедри агрохімії Харківського сільськогосподарського інституту імені В. В. Докучаєва, вихованець професора

М. К. Крупського.

Після закінчення аспірантури Василь Юхимович працював старшим науковим співробітником лабораторії агрохімії та мікробіології ґрунтів Українського науково-дослідного інституту овочівництва і баштанництва, із 1974 до 2000 рр. – завідувачем цієї лабораторії, із 2001 р. – головним науковим співробітником, із 2002 до 2007 рр. – завідувачем відділу насінництва, стандартизації, вимірювань та оцінки якості. Із 2007 р. до сьогодні працює головним науковим співробітником лабораторії сортовивчення та

насінництва (пізніше – адаптивного овочівництва, зберігання і стандартизації), крім того, обіймає посаду голови спеціалізованої вченої ради К.65.357.01 із захисту кандидатських дисертацій. У 1986–1995 рр. працював заступником директора інституту з наукової роботи.

Кандидатську дисертацію на тему «Уміст сірки у звичайних чорноземах Харківщини та вплив сірковмісних речовин на врожай і якість сільськогосподарських культур» захистив у 1969 р. у Харківському сільськогосподарському інституті імені В. В. Докучаєва. Учене звання старшого наукового співробітника за спеціальністю «Агрохімія» присуджено в 1977 р.

У 1995 р. В. Ю. Гончаренко захистив докторську дисертацію на тему «Розробка та обґрунтування системи удобрення овочевих культур в Лісостепу України» за спеціальністю 06.01.04 – агрохімія в Інституті ґрунтознавства і агрохімії імені О. Н. Соколовського (м. Харків). У 1997 р. його обрано член-кореспондентом Міжнародної академії наук екології та безпеки життєдіяльності (МАНЕБ). У 2003 р. йому присуджено вчене звання професора за спеціальністю «Агрохімія».

Спільно зі співробітниками лабораторії Василь Юхимович розробив системи удобрення овочевих і баштанних культур для різних ґрунтово-кліматичних зон України. Проведено дослідження з вивчення оптимальних доз та співвідношень, строків і способів внесення мінеральних добрив під овочеві і баштанні культури. Також виконано дослідження з розробки екологічно безпечних систем удобрення овочевих культур, спрямовані на розширене відтворення родючості ґрунту, високу продуктивність культур, одержання продукції з низьким умістом нітратів.

Розроблені системи удобрення дають змогу на 25–30 % зменшити внесення мінеральних добрив під окремі овочеві культури порівняно з раніше рекомендованими. Результати досліджень широко впроваджено в спеціалізованих господарствах України.

Опублікував більше 270 наукових праць, 15 із яких присвячено актуальним проблемам удобрення овочевих культур. Під його науковим керівництвом захищено сім кандидатських та одну докторську дисертації. Є членом двох спеціалізованих учених рад: К.65.357.01 в Інституті овочівництва і баштанництва і Д.64.354.01 у ННЦ «Інститут ґрунтознавства і агрохімії імені О. Н. Соколовського».

За багаторічну плідну наукову і громадську роботу професор В. Ю. Гончаренко нагороджений трьома медалями, срібною медаллю ВДНГ СРСР, двома почесними грамотами Президії НААН України.

**85 років від дня народження
ГОРБАЧЕВОЇ ОЛЕКСАНДРИ ЮХИМІВНИ
(нар. 1935 р.)**

Учений-грунтознавець, доктор с.-г. наук

Народилася в 1935 р. на Сумщині в робітничій родині. У 1954 р. вступила на факультет ґрунтознавства та агрохімії Харківського сільськогосподарського інституту імені В. В. Докучаєва. У 1959 р. закінчила інститут і була відправлена в експедицію з обстеження ґрунтів Донбасу (Луганськ), де працювала ґрунтознавцем-польовиком, а згодом – завідувачем аналітичної лабораторії.

Протягом цього періоду заочно закінчила аспірантуру при УкрНДІ ґрунтознавства і агрохімії імені О. Н. Соколовського, де під керівництвом професора М. К. Крупського і О. М. Александрової захистила кандидатську дисертацію на тему «Содержание и закономерности распространения молибдена в почвах Донбасса» 1969 р.

У 1972 р. після створення у Луганську УкрНДІ захисту ґрунтів від ерозії Олександра Юхимівна перейшла на посаду старшого наукового співробітника, а згодом – завідувача лабораторії агрохімії. У 1989 р. захистила докторську дисертацію на тему «Почвенно-агрохимический и экологические основы повышения плодородия эродированных черноземов» за спеціальностями 06.01.03 – «ґрунтознавство» і 06.01.04 – «Агрохімія».

У 1990 р. О. Ю Горбачева організувала у інституті лабораторію з вивчення екології ґрунту, якою керувала до січня 2009 р. Усі роботи лабораторії присвячені вивченню ґрунтів Донбасу, розробці заходів підвищення їх родючості й охорони. За результатами цих досліджень опубліковано 145 наукових праць.

**85 років від дня народження
ГРЕВЦОВА В'ЯЧЕСЛАВА ДМИТРОВИЧА
(нар. 1935 р.)**

Заступник Міністра сільського господарства і продовольства України (1992–1996 рр.), академік Української технологічної академії

Народився 28 вересня 1935 р. у м. Макіївка Донецької області. У 1951 р. вступив до Донецького сільськогосподарського технікуму, який закінчив із відзнакою у 1955 р. Потім служив у лавах Збройних сил, працював агрономом відділку в радгоспі. У 1958–1963 рр. навчався на економічному факультеті Харківського сільськогосподарського інституту імені В. В. Докучаєва, який закінчив із відзнакою.

Наступні шість років В. Д. Гревцов працював у радгоспах Миколаївської і Київської областей і зарекомендував себе фахівцем високого рівня, умілим організатором. У 1969 р. його призначено заступником директора, а згодом – керівником планового економічного відділу Дарницького спеціалізованого тресту овоче-молочних радгоспів. І на цій посаді він зарекомендував себе з найкращого боку, що слугувало підставою переводу його на посаду заступника начальника головного планово-економічного управління Міністерства радгоспів України. У 1981 р. В'ячеслава Дмитровича призначено керівником Головного планово-економічного управління Міністерства продовольчого господарства України.

У 1986 р. відбулося чергове призначення – на посаду начальника головного управління планування, економічного і соціального розвитку галузей АПК, члена колегії Держагропрому України. Про складність і відповідальність завдань, які доводилося вирішувати на цій посаді, свідчить той факт, що до складу Держагропрому ввійшли всі господарства, установи та наукові заклади, вісім міністерств і відомств сільськогосподарського напрямку.

У 1992 р. В. Д. Гревцова призначено на посаду заступника Міністра сільського господарства і продовольства України. На цій посаді у 1996 р. він завершив свій трудовий шлях, займаючись питаннями прогнозування, економіки та аналізу, фінансування, бухгалтерського обліку і звітності, контрольно-ревізійної роботи, юридичного забезпечення, зовнішньо-економічних зв'язків інформаційно-обчислювального забезпечення, організації та оплати праці, реформування АПК.

Учений брав участь у розробці й організації виконання законів і державних програм розвитку агропромислового комплексу і соціальної сфери села, член ради і президії Агропромбанку України. Очолював комісію Міністерства з проведення та запровадження науково-економічних розробок в агропромисловому комплексі України.

Автор понад 40 наукових праць. Більше 16 років входив до складу колегій Міністерств, є державним службовцем другого рангу. У 2005 р. ученого обрано академіком Української технологічної академії.

В. Д. Гревцов нагороджений орденом Пошани, трьома медалями, трудовою відзнакою «Знак Пошани» Міністерства сільського господарства і продовольства.

**85 років від дня народження
ДЕГОДЮКА ЕДУАРДА ГРИГОРОВИЧА
(нар. 1935 р.)**

Відомий учений, доктор сільськогосподарських наук, професор

Народився 21 липня 1935 р. на Слобожанщині. У 1963 р. закінчив факультет ґрунтознавства і агрохімії Харківського сільськогосподарського інституту імені В. В. Докучаєва. До 1969 р. працював на Сумській дослідній станції і в Сумському обласному управлінні сільського господарства, а після закінчення аспірантури в 1972 р. – в Інституті землеробства УААН.

Нині Е. Г. Дегодюк працює на посаді головного наукового співробітника відділу агрохімії та фізіології рослин і професора кафедри агроекології НАУ, експерта Держхімкомісії України. Із 1973 р. – кандидат сільськогосподарських наук, із 1993 р. – доктор сільськогосподарських наук, член-кореспондент УААН.

Учений – автор і співавтор понад 160 наукових праць, із них близько 50 книг, рекомендацій, нормативів і методичних розробок. Дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора сільськогосподарських наук на тему «Агроекологічні основи застосування добрив у землеробстві Української РСР» захистив у Всесоюзному НДІ добрив і агроґрунтознавства (Москва).

Основною сферою наукової діяльності Едуарда Григоровича є ґрунтовні дослідження із визначення географічних закономірностей дії добрив залежно від типу ґрунтів і погодних умов в основних природно-кліматичних зонах України та раритетні розробки з розрахункових методів визначення врожаїв і доз добрив; дослідження зі встановлення агрономічної цінності озерних

і морських сапропелів, сорбентів нового покоління – спученого перліту і вермикуліту в умовах польового землеробства та закритого ґрунту. Учений – співавтор розробок технологій і рекомендацій щодо раціонального використання різних видів органічних і мінеральних добрив. Під його керівництвом захищено вісім кандидатських дисертацій.

Професор Е.Г. Дегодюк нагороджений двома урядовими медалями, грамотами, трудовою відзнакою Мінагрополітики «Знак пошани».

**85 років від дня народження
КИРИЧКА РОСТИСЛАВА ІВАНОВИЧА
(1935–2016)**

Доктор історичних наук, професор

Народився 3 грудня 1935 р. у м. Конотопі Сумської обл. у робітничій сім'ї. У 1967 р. закінчив історичний факультет Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка.

У березні 1973 р. Р. І. Киричок захистив дисертацію на здобуття вченого ступеня кандидата історичних наук і був направлений на роботу в Харківський СГІ. Пройшов шлях від асистента до професора, завідувача кафедри історичних і соціально-політичних дисциплін, яку він очолював понад 20 років.

Ростислав Іванович – висококваліфікований фахівець у галузі дослідження історії Великої Вітчизняної війни, зокрема з проблематики відродження регіонів, звільнених від німецько-фашистських загарбників. Із цієї тематики в 1991 р. у Московському державному педагогічному університеті він захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук. За результатами наукових досліджень опублікував монографію, виступав із доповідями на міжнародних, всеукраїнських, міжвузівських науково-теоретичних конференціях. У 1993 р. йому присвоєно вчене звання професора.

Має понад 80 наукових праць, серед яких колективні монографії: «Педагоги-вчені агроуніверситету» (2001), «Перлина землі Слобожанської» (2003), «Служение Отечеству и долгу» (нариси про життя і діяльність ректорів Харківських вузів 1905–2004 рр.), «Історія ХНАУ» (2006, 2011). Брав участь у написанні історії міст і сіл УРСР (сmt Печеніги). Здійснював науково-методичне керівництво розробкою музейної експозиції історії ХНАУ імені В. В. Докучаєва.

Ростислав Іванович нагороджений медаллю «Ветеран праці», знаками «Відмінник аграрної освіти та науки» III ступеня і «Слобожанська слава»,

трудовою відзнакою «Знак Пошани», почесними грамотами Міністерства сільського господарства і продовольства України (1991) і Харківської облдержадміністрації (1995). Є дипломантом у номінації «Викладач гуманітарних дисциплін» обласного конкурсу «Вища школа Харківщини – кращі імена» (2006).

**85 років від дня народження
КОЛТУНОВА ВІКТОРА АНДРІЙОВИЧА
(нар. 1935 р.)**

Доктор сільськогосподарських наук, професор

Народився 3 грудня 1935 р. у с. Пени Беловського району Курської області. У 1959 р. закінчив Харківський сільськогосподарський інститут імені В. В. Докучаєва й отримав спеціальність ученого агронома.

Працював заступником директора, директором хлібоприймального пункту, головним агрономом, заступником голови колгоспу, завідділу Науково-дослідного інституту овочівництва і баштанництва, заступником директора з наукової роботи Сімферопольської та Сквирської (Київська обл.) дослідних станцій, начальником відділу рослинництва Київського облуправління сільського господарства, завідувачем зональної агрохімічної лабораторії, доцентом Київського національного університету харчових технологій, професором Київського національного торговельно-економічного університету.

У 1967 р. Віктор Андрійович захистив кандидатську, у 1990 р. – докторську дисертації на тему «Шляхи і методи підвищення збереженості овочів». Має науковий ступінь доктора сільськогосподарських наук, учене звання професора. Дійсний член (академік) Академії технологічних наук України.

Опублікував близько 500 наукових і методичних праць, у тому числі 41 монографію, підручники, навчальні посібники. Викладає дисципліни «Товарознавство плодоовочевих товарів», «Технологія зберігання плодоовочевих товарів».

Професор В. А. Колтунов – учений, відомий широкому колу фахівців в Україні і за кордоном завдяки науковим досягненням, широкому впровадженню їх у виробництво, тісним зв'язкам із практикою. Уперше у світовій практиці на основі множинної лінійної залежності, теорії розпізнавання образів, рівняння Гаусса, стохастичних математичних підходів,

оцінки за балами показників якості розробив методи прогнозування збереженості картоплі, дворічних овочів і плодів; установив математичну залежність впливу кліматичних і агротехнічних факторів на збереженість продукції; розробив математичні моделі, номограми, блок-схеми, алгоритми і комп'ютерні програми визначення потенційної лежкості, а також математичні моделі для прогнозування вмісту цукру в цукрових буряках перед їх збиранням з метою визначення потенційного балансу цукру, черговості збирання в зоні цукрового заводу, що дає змогу збільшити виробництво цукру без додаткових витрат. Теоретично й економічно обґрунтував технології, прийоми і методи, які сприяють підвищенню збереженості овочів.

Учений вивчив лежкоздатність і стійкість до хвороб усіх сортів моркви колекції ВІР, зареєстрованих в Україні сортів столового буряку, редиски, кабачків, створених в Україні сортів цибулі, картоплі; визначив вплив ґрунту, попередників, гербіцидів, якості поливної води, строків посіву, метеорологічних факторів на лежкість овочів.

Науковцем розроблено методи обеззаражування насіння овочевих культур, маточних і продовольчих коренеплодів від збудників хвороб; установлено дози і співвідношення мінеральних добрив і мікроелементів для вирощування лежких високоякісних овочів; способи і технології зберігання білоголової капусти, моркви, редиски, кабачків, патисонів, топінамбура, картоплі, зеленних овочів; розроблено методику оцінки економічної ефективності зберігання овочів, визначення якості цитрусових плодів, можливості ураження коренеплодів хворобами під час зберігання, визначення конкурентоспроможності плодоовочевої продукції; удосконалено методи визначення якості картоплі, моркви, буряку, цибулі, часнику, патисонів, кабачків, яблук, груш у чинних стандартах.

Академік В. А. Колтунов активно займається підготовкою і вихованням кадрів, є науковим консультантом підготовки докторських дисертацій, науковим керівником аспірантських робіт, членом докторських спецрад, редакційних рад журналів і збірників. Його розробки підтверджені авторськими свідоцтвами, патентами. Є автором декількох Державних стандартів України. Має урядові нагороди, медалі виставок; нагороджений нагрудними знаками «За наукові дослідження», «Петро Могила», «Відмінник освіти».

**85 років від дня народження
КРАСИЛОВЦЯ ЮРІЯ ГАВРИЛОВИЧА
(1935–2013)**

Учений-ентомолог, професор

Народився 20 листопада 1935 р. в с. Славгород Краснопільського району Сумської області в сім'ї лісничого. У 1958 р. вступив до Харківського сільськогосподарського інституту імені В.В. Докучаєва на факультет захисту рослин, який закінчив з відзнакою у 1963 р. і здобув спеціальність «учений агроном із захисту рослин».

Після закінчення інституту працював на виробництві агрономом-ентомологом Балаклійського виробничого колгоспно-радгоспного управління Харківської області, науковим співробітником Сумської обласної державної сільськогосподарської дослідної станції та агрономом відділу насінневого радгоспу імені Леніна Роменського району цієї ж станції.

У червні 1969 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Весенняя капустная муха и борьба с нею в условиях орошения Донецкой области».

Із 1969 р. і до останніх днів працював в Інституті рослинництва імені В. Я. Юр'єва. Із 1980 р. був керівником науково-дослідних робіт з оптимізації інтегрованого захисту рослин від шкідників і хвороб, згодом – головним науковим співробітником лабораторії рослинництва та сортовивчення. У 1994–2006 рр. – професор кафедри фітопатології ХНАУ ім. В. В. Докучаєва (за сумісництвом). У 1992 р. захистив докторську дисертацію на тему «Основы оптимизации системы защиты зерновых культур от вредителей и болезней».

Ю. Г. Красиловець приділяв велику увагу впровадженню у виробництво оптимізованих технологій захисту польових культур від шкідників і хвороб. Він автор понад 260 наукових праць, які відзначаються фундаментальністю та практичною значимістю, що свідчить про його широкий світогляд. Крім того, учений є співавтором агротехнічних паспортів сортів і гібридів селекції Інституту рослинництва імені В. Я. Юр'єва, які занесено до Державного Реєстру сортів рослин України. Нагороджений бронзовою та срібною медалями ВДНГ СРСР, трудовою відзнакою «Знак Пошани» Міністерства аграрної політики України (2008).

**85 років від дня народження
МУКОВОЗА ВОЛОДИМИРА ОЛЕКСАНДРОВИЧА
(1935–2011)**

Учений-аграрник, професор

Народився 3 листопада 1935 р. у с. Пархомівка Краснокутського району Харківської області. У 1950–1954 рр. навчався в Старомерчанському сільськогосподарському технікумі. Із 1955 до 1958 рр. служив у рядах Радянської Армії.

У 1958 р. вступив на економічний факультет Харківського сільськогосподарського інституту імені В. В. Докучаєва, після закінчення якого працював у Валківському виробничому управлінні сільського господарства інспектором-організатором, старшим агрономом-насінником.

У 1966 р. Володимир Олександрович вступив до аспірантури при відділі економіки Українського НДІ. У 1971 р. захистив кандидатську дисертацію. Із 1974 р. обіймав посаду директора дослідного господарства «Мерефа» УкрНДІ овочівництва і баштанництва.

Із січня 1976 р. В. О. Муковоз працював у Харківському національному аграрному університеті ім. В. В. Докучаєва асистентом, старшим викладачем, доцентом, професором. Співавтор навчального посібника «Сільське господарство зарубіжних країн» і монографії «Економіка і організація насінництва овочево-баштанних культур».

Автор близько 100 наукових та науково-методичних праць. За роки педагогічної діяльності видав 24 навчально-методичні розробки, був куратором трьох академічних груп, протягом багатьох років очолював роботу студентського наукового гуртка. Підготував до друку навчальний посібник «Збірник задач з економіки галузей сільського господарства». Керував виконанням теми наукових досліджень на замовлення Всесоюзного об'єднання «Сортнасіннеовоч» у 1982–1986 рр. і 1988–1990 рр. У результаті розроблено і впроваджено у виробництво науково обґрунтовані пропозиції щодо підвищення економічної ефективності овочево-баштанного насінництва в СРСР.

На основі проведених досліджень Володимиром Олександровичем розроблено шість наукових рекомендацій всесоюзного значення для підвищення економічної ефективності виробництва насіння овочевих і баштанних культур. Учений створив наукову школу з проблем розвитку овочево-продуктового підкомплексу України в умовах ринку, підготував шість

кандидатів економічних наук. Нагороджений нагрудним знаком «За відмінні успіхи в роботі».

**85 років від дня народження
МУХИ ВОЛОДИМИРА ДМИТРОВИЧА
(1935–2016)**

Заслужений діяч науки Російської Федерації, академік Міжнародної академії інформатизації, Російської академії природничих наук і Академії аграрної освіти, доктор сільськогосподарських наук, професор, почесний працівник вищої освіти Росії, випускник ХСГІ ім. В. В. Докучаєва

Народився в 1935 р. у с. Чемал на Гірському Алтаї. У 1958 р. закінчив з відзнакою Харківський сільськогосподарський інститут імені В. В. Докучаєва і почав трудову діяльність в експедиції з обстеження ґрунтів України.

Працював техніком-ґрунтознавцем, інженером-ґрунтознавцем, начальником ґрунтової партії. У 1960 р. Володимир Дмитрович перейшов на педагогічну роботу в Харківський сільськогосподарський інститут на першу у світі кафедру ґрунтознавства, створену професором В. В. Докучаєвим. Тут працював до 1982 р. асистентом, доцентом, професором, захистив кандидатську (1966) і докторську (1979) дисертації. У 1966–1970 рр. очолював кафедру ґрунтознавства і агрохімії агрономічного факультету Конакрійського політехнічного інституту (Гвінея, Африка), де вів заняття і читав курс лекцій із ґрунтознавства з основами геології французькою мовою. Із 1982 р. – завідувач кафедри землеробства і ґрунтознавства Полтавського сільськогосподарського інституту.

У 1988 р. Володимир Дмитрович переїхав до м. Курська, де працював у Курському сільськогосподарському інституті імені професора І. І. Іванова на посаді ректора.

За період науково-педагогічної діяльності В. Д. Муха опублікував понад 200 робіт, серед яких підручники і навчальні посібники, монографії, лекції, наукові статті, видані центральними видавництвами. Підготував п'ять докторів і 17 кандидатів наук, одержав 12 авторських свідоцтв на винаходи.

Учений установив загальні закономірності і зональні особливості сучасної еволюції ґрунтів, які дають змогу виділити ґрунтоутворення в орних ґрунтах як генетично самостійний природно-антропогенний процес; запропонував показники, що відображають інтенсивність і спрямованість ґрунтових процесів, і методи їх визначення; розробив генетичну класифікацію

мангрових ґрунтів; увів нові наукові поняття: агропедоценоз і біопедоценоз; створив наукову школу, яка займається розробкою проблеми природно-антропогенної еволюції ґрунтів і агроландшафтів, стійкості землеробства.

Із 1996 р. В. Д. Муха почав публікувати свої поетичні твори під псевдонімом Володимир Чемальський; крім публікацій у періодичних виданнях, видав три збірки: «Лирические этюды» (1996), «Откровения сердца» (1997), «Всеобщая взаимосвязь» (1999). Є членом Союзу письменників Росії. Нагороджений орденом Дружби і медалями.

**85 років від дня народження
ПОЛУПАНА МИКОЛИ ІВАНОВИЧА
(нар. 1935)**

Учений у галузі ґрунтознавства, доктор с.-г. наук, професор, випускник ХСГІ ім. В. В. Докучаєва

Народився 1 серпня 1935 р. у м. Красний Лиман Донецької області. У 1958 р. закінчив Харківський сільськогосподарський інститут імені В. В. Докучаєва за фахом учений агроном, агрохімік-ґрунтознавець. У 1958–1961 рр. працював ґрунтознавцем у Донецькій експедиції з обстеження ґрунтів, із 1961 р. – в Інституті ґрунтознавства і агрохімії імені О. Н. Соколовського: до 1965 р. – молодший науковий співробітник, до 1976 р. – старший науковий співробітник, до 1993 р. – завідувач лабораторії ґрунтового покриву та картографії ґрунтів, із 1993 р. – завідувач відділу ґрунтознавства.

У 1968 р. Микола Іванович захистив кандидатську дисертацію на тему «Ґрунти подів Півдня України, їх генезис, агрономічні властивості та шляхи раціонального використання», у 1986 р. – докторську дисертацію на тему «Сучасний розвиток, класифікація і шляхи підвищення родючості ґрунтів південного та сухого Степу України». Із 1997 р. – професор. У 1964–1966 рр. і 1970–1971 рр. працював у Республіці Куба консультантом уряду з питань ґрунтово-меліоративних досліджень та викладачем ґрунтознавства в Гаванському університеті.

М. І. Полупан – автор понад 270 публікацій, серед яких монографії, підручники, навчальні посібники, рекомендації, патенти. Основні напрями наукової діяльності ученого пов'язані з вивченням генезису ґрунтів, їх класифікацією та оцінюванням їхньої якості для раціонального використання; встановлено параметричні закономірності формування ґрунтових режимів і процесів, їх вплив на властивості і родючість ґрунтів; розкрито механізм

формування: різноманітності опідзолених ґрунтів, буроземоутворення, ксероморфного ґрунтоутворення на схилах, злитоморфізму у ґрунтовому покриві України, осолоділих ґрунтів, максимального солонцепроявлення у ґрунтоутворенні; виявлено природний механізм захисту ґрунтів від водної ерозії, на підставі якого обґрунтовано важливе практичне положення щодо створення ерозійно безпечного землевпорядкування.

Учений обґрунтував важливе фундаментальне положення ґрунтознавства, відповідно до якого у ґрунті як системі всі властивості взаємопов'язані, а їх параметри визначаються типом ґрунтоутворення. Це дає змогу визначати пріоритетні властивості ґрунтів, які діагностують тип ґрунтоутворення і родючість ґрунтів. На цій основі розроблена система кількісної діагностики генетичної належності ґрунтів через коефіцієнт профільного накопичення гумусу, а їх екологічний статус – через коефіцієнт відносного накопичення гумусу в 0–30 см шарі ґрунту.

М.І. Полупан є автором генетичної еколого-субстантивної класифікації ґрунтів на параметричній основі, яка відображає детальну інформацію про генетичні і агровиробничні ресурси ґрунтових тіл як надійну основу охорони, покращання родючості і раціонального використання ґрунтів. Адекватність генезису і властивостей ґрунтів умовами їх формування знайшло відображення у розробленому вченим ґрунтово-екологічному районуванні, яке не має аналогів у світі. Також він розробив новаторську систему визначення продуктивної здатності ґрунтів за агроґрунтовими потенціалами в розрізі основних сільськогосподарських культур через два рівні за природною та ефективною родючістю.

Ученим визначено ресурсний потенціал ґрунтів і ґрунтового покриву України основних сільськогосподарських культур (в ц/га і балах); уперше встановлено природний рівень фосфору в ґрунтах України, як генетичний індикатор їх природи відповідно до участі трав'янистої рослинності у формуванні і доступності рухомого фосфору, розроблений його моніторинговий показник, що дає можливість ідентифікувати його природний або природно-антропогенний рівень; створено ряд карт ґрунтів України та окремих її територій на нових методичних засадах з використанням функціональних зв'язків між властивостями ґрунтів та екологією їх формування, які відображають територіальні особливості якості ґрунтів за їхньою родючістю.

**80 років від дня народження
ГОРІНА МИКОЛИ ОЛЕКСАНДРОВИЧА
(1940–2019)**

Учений у галузі ґрунтознавства, доктор біологічних наук, професор

Народився 8 червня 1940 р. у с. Гусинка Куп'янського району Харківської області в сім'ї сільських учителів. Із 1957 до 1962 рр. навчався на факультеті агрохімії та ґрунтознавства Харківського сільськогосподарського інституту за спеціальністю «агрохімік-ґрунтознавець», який закінчив із відзнакою. Його перша публікація «Влияние сельскохозяйственной культуры на изменение эффективного плодородия мощного чернозема»

(1962) стала підсумком дворічних пошукових робіт у студентському науковому товаристві під керівництвом завідувача кафедри ґрунтознавства, ректора інституту професора О. М. Грінченка.

Згодом Микола Олександрович працював за направленням завідувачем Володимир-Волинської агрохімлабораторії (1962–1965). За зразкову організацію роботи лабораторії та проведення польових дослідів з добривами в колгоспах і радгоспах отримав Подяку від Міністра сільського господарства СРСР.

У 1965 р. вступив до аспірантури при кафедрі ґрунтознавства ХСГІ. Реалізація програми досліджень за темою дисертації здійснювалася на стаціонарах у заплавах річок Оржиці (на Полтавщині) та Прип'яті (Ратнівський стаціонар). У 1970 р. учений захистив кандидатську дисертацію на тему «Зміни спрямованості ґрунтогенезу в засолених торф'яниках Лівобережного Середнього Придніпров'я при їх окультурюванні».

У 1968–1980 рр. М. О. Горін брав участь у роботі навчально-дослідних експедицій кафедри ґрунтознавства на території України, Росії, Молдови, Кавказу і Закавказзя. Він започаткував ноосферно орієнтовані експерименти на стаціонарній ділянці в заплаві найбільшої річки Слобожанщини – Сіверського Дінця. Результати роботи експедицій проаналізовано та оприлюднено в наукових публікаціях (понад 200), зокрема в підручниках і навчально-методичних розробках (понад 40).

За результатами особисто проведених у період 1970–2001 рр. досліджень у 2002 р. Микола Олександрович захистив дисертацію на тему «Заплавне ґрунтотворення Полісся та Лісостепу України (еволюція, біогеохімія, окультурювання)». Вища атестаційна комісія України присвоїла йому звання

доктора біологічних наук.

У 1968–1970 рр. розпочалась і його викладацька робота. Професор М. О. Горін читав курси «Екологічне ґрунтознавство», «Рекультивация земель», «Методологія ґрунтово-екологічних досліджень», «Моніторинг ґрунтів», «Управління ґрунтовими режимами» та ін.

Обраний член-кореспондентом Міжнародної академії наук екології і безпеки життєдіяльності (МАНЕБ) у секції «Екологія». Член правління Харківського відділення Українського товариства охорони природи, член редколегії наукового збірника «Вісник Харківського НАУ».

**80 років від дня народження
ГУЛОГО ІВАНА МИХАЙЛОВИЧА
(1940–2013)**

Герой України, агроном, заслужений працівник сільського господарства України, випускник ХСГІ ім. В. В. Докучаєва

Народився 26 липня 1940 р. у с. Соснівка Красноградського району Харківської області. Після служби в лавах Радянської Армії (1959–1961) працював трактористом і бригадиром комплексної бригади в колгоспі «Перше травня» Красноградського району.

У 1972 р. із відзнакою закінчив Полтавський технікум керівних кадрів колгоспів і радгоспів та був призначений заступником голови колгоспу. 7 липня 1977 р. І. М. Гулого обрано головою колгоспу імені ХХ партз'їзду Красноградського району (с. Кобзівка).

У 1982 р. Іван Михайлович вступив на факультет заочної освіти (агрономічне відділення) Харківського сільськогосподарського інституту імені В.В. Докучаєва, який закінчив у 1987 р. і отримав диплом ученого агронома.

За визначні особисті заслуги перед Українською державою в розвитку агропромислового комплексу, досягнення високих показників з виробництва сільськогосподарської продукції, багаторічну самовіддану працю Указом Президента України від 20 серпня 2008 р. Івану Михайловичу Гулому, генеральному директору приватного аграрно-орендного підприємства «Промінь» Красноградського району присвоєно звання Героя України з врученням ордена Держави. Нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня, заслужений працівник сільського господарства України.

**80 років від дня народження
СИЗОНЕНКА ВОЛОДИМИРА ЛЕОНІДОВИЧА
(1940–2011)**

Доктор фізико-математичних наук, професор

Народився 29 червня 1940 р. у м. Артемівську (нині Бахмуті) Донецької області. У 1963 р. закінчив фізико-технічний факультет Харківського державного університету імені О. М. Горького.

Протягом 1963–1986 рр. В. Л. Сизоненко працював у Харківському фізико-технічному інституті АН УРСР. Пройшов шлях від стажера до старшого наукового співробітника. Розробляв проблеми теорії плазми та керованого термоядерного синтезу під керівництвом академіка АН України К. М. Степанова.

У 1968 р. захистив кандидатську дисертацію, у 1975 р. – докторську на тему «Исследование токовых неустойчивостей плазмы» й отримав ступінь доктора фізико-математичних наук. У 1986–2011 рр. В. Л. Сизоненко очолював кафедру вищої математики Харківського НАУ імені В. В. Докучаєва. У 1991 р. отримав звання професора. Викладав вищу математику і теорію ймовірностей. Має понад 200 друкованих наукових праць, у тому числі в наукових виданнях США, Англії, Франції, Німеччини, Росії. Є визнаним науковцем з теорії плазми і біологічної фізики, має спільні наукові праці з відомими вченими Західної Європи.

Одноосібно й у співавторстві Володимир Леонідович опублікував 15 науково-методичних праць, серед яких «Лінійна алгебра» (2004), «Аналітична геометрія» (2007), «Математичний аналіз» (2010), монографія «Увлекательная Библия» (2008); статті «К теории пучково-плазменной неустойчивости», «Нелинейное движение частиц плазмы в турбулентных электрических полях», «Европейская наука XXI столетия».

75 років тому, у зв'язку з 60-річчям від дня народження і 35-річчям наукової педагогічної та громадської діяльності, директор інституту академік АН УРСР і ВАСГНІЛ О. Н. Соколовський удостоєний від Міністерства сільського господарства і Верховної Ради України звання «Заслужений діяч науки Української РСР».

Уже **70 років**, із 1950 р., у виші щороку проходять наукові студентські конференції.

**70 років від дня народження
РИБАЛКИ ОЛЕКСАНДРА ІЛЛІЧА
(нар. 1950 р.)**

Доктор біологічних наук, член Нью-Йоркської академії наук, завідувач відділом генетичних основ селекції Селекційно-генетичного інституту – Національного центру насіннєзнавства та сортовивчення (Одеса)

Народився в 1950 р. у с. Високопілля Олександрівського району Донецької області в селянській сім'ї. У 1972 р. із відзнакою закінчив ХСГІ ім. В. В. Докучаєва за спеціальністю «Учений агроном» і вступив до аспірантури Всесоюзного селекційно-генетичного інституту за спеціальністю «Генетика». У 1975 р. захистив дисертацію на здобуття вченого ступеня кандидата біологічних наук за спеціальністю «Генетика».

Із 1972 р. і донині беззмінно працює в Селекційно-генетичному інституті. Останні роки присвячує свою наукову роботу виведенню сортів пшениці і ячменю спеціального технологічного використання та створенню в Україні нових натуральних зернових продуктів здорового (функціонального) харчування.

Уперше в Україні ученим створено п'ять докорінно нових сортів пшениці (бісквітна, ваксі, чорноземна) та голозерного ячменю харчового використання. Роботами О. І. Рибалки започатковано в Україні кілька нових напрямів селекції пшениці та ячменю; розроблено ефективні патентовані методи оцінки якості зерна пшениці та електрофоретичного аналізу білків і впроваджено їх в кількох інститутах України та Франції.

О. І. Рибалко є автором 120 наукових праць, монографії та кількох винаходів і патентів. Він є визнаним в Україні і за кордоном фахівцем у галузях генетики якості зерна, цитогенетики, біохімії білків і ферментів зерна.

**65 років від дня народження
ВОЛКОГОНА ВІТАЛІЯ ВАСИЛЬОВИЧА
(нар. 1955 р.)**

Професор, член-кореспондент НААН України

Народився 24 серпня 1955 р. у с. Успенці Буринського району Сумської області. Навчався в Харківському сільськогосподарському інституті імені В. В. Докучаєва на факультеті ґрунтознавства та агрохімії.

У 1977 р. після закінчення інституту працював в Інституті сільськогосподарської мікробіології інженером-ґрунтознавцем, мікробіологом. Із початку наукової діяльності інтереси В. В. Волкогона сконцентровано на діяльності активного процесу азотфіксації в ризосфері рослин. З його ім'ям пов'язано становлення в Україні нового напрямку в ґрунтовій мікробіології – асоціативної азотфіксації.

У 1987 р. Віталій Васильович захистив кандидатську дисертацію на тему «Асоціативна азотфіксація в кореневій зоні представників сімейства злакових» і працював старшим науковим співробітником, очолював лабораторію біологічного азоту. За участі вченого розроблено шляхи активізації процесу азотфіксації в агроценозах. Його оригінальною розробкою є з'ясування механізму підвищення активності азотфіксації під впливом обробки рослин розчинами фітогормонів та їхніх синтетичних аналогів.

Серед наукових інтересів ученого – проблеми фізичного оптимуму мінерального азоту для рослин, особливості трансформації сполук азоту в ґрунті під впливом окремих антропогенних факторів, екологічні особливості функціонування азотфіксуючих симбіозів та асоціацій. Ученим описано явище ендofітії азотфіксуючих бактерій в насінні злаків, яке покладено в основу методичних розробок з виділення активних штамів азотфіксуючих бактерій та активізації спонтанної азотфіксуючої мікрофлори в біоценозах.

В. В. Волкогон є автором способів визначення активності процесів азотфіксації та денітрифікації в ґрунтово-рослинних монолітах. Широко відомі його роботи з визначення біологічної азотфіксації методом ізотопного розбавлення тощо. У 1997 р. захистив докторську дисертацію на тему «Особливості формування азотфіксуючих асоціацій бактерій з травами та регулювання їх активності». У 2002 р. йому присвоєно вчене звання професора.

Віталій Васильович плідно працює на науково-педагогічній ниві: викладає студентам аграрного факультету Чернігівського інституту економіки

і управління. Під його науковим керівництвом захищено три кандидатські дисертації. Учений – член спеціалізованих учених рад при Інституті агроекології і біотехнології НАНУ та Інституті мікробіології і вірусології імені Д. К. Заболотного НАНУ.

Із 2003 р. В. В. Волкогон очолює Інститут сільськогосподарської мікробіології НААН. У 2007 р. його обрано членом-кореспондентом НААН України. На основі проведених фундаментальних досліджень науковцем сформульовано нові принципи створення бактеріальних добрив. Учений є автором біологічних препаратів Діазобактерину, Мікрогуміну, Біограну, Ризогуміну. У його доробку 235 наукових праць і 13 винаходів.

**65 років від дня народження
ФІЛОНА ВАСИЛЯ ІВАНОВИЧА
(нар. 1955 р.)**

*Доктор сільськогосподарських наук, професор,
завідувач кафедри агрохімії*

Народився 1955 р. У 1980 р. з відзнакою закінчив факультет агрохімії та ґрунтознавства Харківського сільськогосподарського інституту імені В. В. Докучаєва і вступив до аспірантури.

У 1987 р. Василь Іванович захистив кандидатську дисертацію на тему «Закономірності змін і шляхи оптимізації гумусового стану дерново-середньопідзолистих поверхнево оглеєних ґрунтів Прикарпаття». У тому ж році його обрано на посаду доцента кафедри агрохімії.

У 2002 р. захистив докторську дисертацію на тему «Діагностика і екологобезпечне спрямування трансформації ґрунтів при внесенні добрив».

Наукова діяльність В. І. Філона охоплює широке коло питань, а саме хімія і агрохімія ґрунтів, агрохімсервіс, розробка сучасних методик і приладів з діагностики мінерального живлення рослин. За його ініціативою і безпосередньою участю при кафедрі агрохімії створено дві навчально-наукові лабораторії: «Вегетаційних методів досліджень»; «Діагностики мінерального живлення рослин».

Учений – автор 120 наукових публікацій, зокрема понад 25 у центральних виданнях. Співавтор підручника «Ґрунтознавство» і автор чотирьох навчальних посібників.

Нагороджений відомчою відзнакою «Відмінник аграрної освіти» III ступеня. Займає активну громадянську позицію, на сьогодні він є депутатом Роганської селищної ради.

**60 років від дня народження
ЛОБАСА Сергій Вікторович
(нар. 1960 р.)**

*Член комісії з питань аграрної політики,
земельних відносин та природокористування
Харківської обласної ради*

Народився 21 травня 1960 р. у с. Старий Мерчик Валківського району Харківської області в сім'ї службовця. У 1977 р. вступив до Харківського сільськогосподарського інституту імені В. В. Докучаєва, який закінчив у 1982 р. за спеціальністю «Економіка та організація сільськогосподарського виробництва». Після закінчення інституту майже рік працював техніком нормування у колгоспі «Схід» Валківського району. Із осені 1982 р. до 1984 р. проходив військову службу. Після армії працював головним економістом Нововодолазького племрепродукторного підприємства з птахівництва. У січні 1986 р. був прийнятий на роботу заступником голови Нововодолазького РАПО.

Із червня 1987 р. до березня 1990 р. обіймав посаду голови РАПО, першого заступника голови райвиконкому. Закінчив академію державного управління і став магістром. Із 1990 р. працював у Харківському районі спочатку завідувачем райфінвідділу, із червня 1991 р. – начальником управління сільського господарства, заступником і першим заступником голови райвиконкому. Із лютого 2001 р. до грудня 2003 р. працював начальником головного управління сільського господарства і продовольства Харківської обласної державної адміністрації.

У грудні 2003 р. Сергія Вікторовича запрошено до Міністерства аграрної політики України. Працював на різних посадах: директором департаменту в Мінагрополітики, керівником Харківського райфінвідділу, головою Первомайської райдержадміністрації, кілька разів обирався депутатом Харківської обласної ради. Із квітня 2004 р. до квітня 2005 р. працював головою райдержадміністрації Первомайського району. У червні 2005 р. його запрошено до ДАК «Хліб України», де працює на посаді заступника голови правління.

Нагороджений трудовою відзнакою «Знак Пошани» Міністерства аграрної політики (2001), відзнакою Харківської обласної ради «Слобожанська слава» (2002), грамотою Харківської обласної ради (2010).

**60 років від дня народження
ОЛІЙНИК ТАМІЛИ ІВАНІВНИ
(нар. 1960 р.)**

Доктор економічних наук, професор кафедри економіки підприємства

Народилася 4 травня 1960 р. у сім'ї працівників колгоспу. У 1982 р. закінчила Харківський сільськогосподарський інститут імені В. В. Докучаєва за спеціальністю «Бухгалтерський облік і аналіз господарської діяльності у сільському господарстві».

У 1993 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Методи вимірювання продуктивності та ефективності сільськогосподарської праці (на матеріалах колгоспів Харківської області)». Учене звання доцента присвоєно в 1996 р.

У 2010 р. захистила докторську дисертацію на тему «Формування та ефективне використання трудового потенціалу сільськогосподарських підприємств». Основні напрями наукових досліджень Т. І. Олійник пов'язані з підвищенням ефективності формування та використання трудового потенціалу сільськогосподарських підприємств. Наукові рекомендації щодо сутності категорій, типів відтворення, методів вимірювання оцінки рівня, тенденцій та напрямів підвищення ефективності використання, державної підтримки формування та використання трудового потенціалу сільськогосподарських підприємств упроваджуються у виробництво Міністерством аграрної політики і продовольства України, Головним управлінням агропромислового розвитку Харківської обласної державної адміністрації під час розроблення регіональних програм стабілізації і розвитку АПК, Головним управлінням статистики Харківської області; Балаклійським, Дергачівським, Чугуївським районними управліннями агропромислового розвитку, окремими сільськогосподарськими підприємствами, а також під час викладання економічних дисциплін у вишах.

Дослідження науковця знайшли відображення в понад 130 наукових і навчально-методичних працях, пройшли апробацію на Дев'ятих, Десятих, Одинадцятих всеукраїнських та Перших і Других регіональних річних зборах конгресу вчених економістів-аграрників.

Професора Т. І. Олійник нагороджено почесним знаком Міністерства аграрної політики «Відмінник аграрної освіти і науки» III ступеня, почесною грамотою Міністерства освіти і науки України.

**60 років від дня народження
ОЛІЙНИКА ОЛЕКСАНДРА ВАСИЛЬОВИЧА
(нар. 1960 р.)**

Доктор економічних наук, професор

Народився 14 червня 1960 р. у сім'ї робітників. У 1982 р. закінчив Харківський сільськогосподарський інститут імені В. В. Докучаєва за спеціальністю «Бухгалтерський облік і аналіз господарської діяльності у сільському господарстві».

У 1988 р. Олександр Васильович захистив кандидатську дисертацію на тему «Показники ефективності виробництва в колгоспах». У 1991 р. йому присвоєно учене звання доцента.

У 2005 р. захистив докторську дисертацію на тему «Економічний механізм розширеного відтворення в сільському господарстві в умовах циклічності його розвитку». Учене звання професора присвоєно у 2007 р.

Основні напрями досліджень О. В. Олійника пов'язані з удосконаленням економічного та фінансово-кредитного механізмів функціонування аграрного сектора економіки України. Наукові рекомендації щодо цих напрямів упроваджуються у виробництво Міністерством аграрної політики України, ДАК «Хліб України», обласними органами влади та окремими сільськогосподарськими підприємствами.

Учений опублікував понад 175 наукових і навчально-методичних праць. Він є автором та співавтором восьми монографій, десяти навчальних посібників з фінансових дисциплін, три з яких мають гриф Міністерства освіти і науки України. Найбільш вагомий науковий внесок висвітлено в монографіях «Циклічність відтворювального процесу в сільському господарстві» (2005), «Економічний механізм розширеного відтворення в сільському господарстві» (2006); «Економічний механізм сталого розвитку сільськогосподарських підприємств» (2012), «Підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств на ринку зерна» (2011), «Фінансова санація сільськогосподарських підприємств» (2013).

Із 2008 р. О. В. Олійник є головою спеціалізованої вченої ради К 64.803.01 із захисту кандидатських дисертацій; головний редактор «Вісника ХНАУ імені В. В. Докучаєва», серія «Економічні науки». Член Всеукраїнського конгресу економістів-аграрників, заступник голови регіонального відділення цього конгресу.

Нагороджений почесними знаками Міністерства аграрної політики України «Знак Пошани», «Відмінник аграрної освіти і науки» II і III ступенів, почесною грамотою Міністерства освіти і науки України, золотою медаллю виставки «Агро–2014».

**60 років від дня народження
ПАСЕМКО ГАЛИНИ ПАВЛІВНИ
(нар. 1960 р.)**

*Доктор наук з державного управління,
професор*

Народилася 24 липня 1960 р. у с. Червоні Буди Беловського району Курської області. У 1983 р. закінчила Ленінградський державний університет імені О. О. Жданова за спеціальністю «Політична економія» та отримала кваліфікацію економіста, викладача політичної економії. У 1986–1989 рр. – асистент, у 1989–1990 рр. – викладач, у 1990–2004 рр. – старший викладач, у 2004–2007 рр. – доцент кафедри економічної теорії ХНАУ; у 2007–2008 рр. – докторант Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України;

У 2003 р. Галина Павлівна захистила кандидатську дисертацію на тему «Ефективність використання землі в ринкових умовах господарювання» за спеціальністю 08.07.02 – економіка сільського господарства і АПК.

У 2013 р. захистила докторську дисертацію на тему «Державне регулювання аграрних відносин в умовах розвитку інституту власності на землю» за спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління.

Із 2008 р. і до сьогодні – завідувач кафедри економічної теорії. У 2013–2016 рр. – проректор із науково-педагогічної роботи ХНАУ.

Належить до наукової школи О.Ю. Амосова, заслуженого діяча науки і техніки України, академіка Академії економічних наук України, доктора економічних наук, професора. Опублікувала понад 146 наукових і навчально-методичних праць, із них 122 – наукові, 24 – навчально-методичного характеру. Серед них вісім монографій, у тому числі одноосібна на тему «Державне регулювання аграрних відносин в умовах соціально-економічних трансформацій» (2012); навчальні посібники: «Державне та регіональне управління» (2014), «Національна економіка» (2013), «Політична економія» (2011) «Економічна теорія» (2009), «Міжнародна економіка» (2005). Має звання професора кафедри економічної теорії.

Галину Павлівну нагороджено подякою Харківського національного

аграрного університету імені В. В. Докучаєва (1987, 1991, 1997), почесними грамотами Міністерства аграрної політики та продовольства України (2013), Харківського національного аграрного університету імені В. В. Докучаєва (1998, 2014), грамотою Головного управління освіти і науки Харківської обласної державної адміністрації (2009).

**50 років від дня народження
ГРИНИКА ІГОРА ВОЛОДИМИРОВИЧА
(нар. 1970 р.)**

*Доктор с.-г. наук, професор, академік НААН
України*

Народився 20 лютого 1970 р. у с. Хоросниця Мостиського району Львівської області в селянській родині. Вищу освіту здобув у Харківському державному аграрному університеті ім. В. В. Докучаєва, який закінчив у 1992 р. за спеціальністю «Учений агроном». Трудовий шлях почав агрономом-овочівником колгоспу «Авангард» Чернігівської області.

Із 1995 до 1997 рр. обіймав посади головного агронома та заступника голови агрофірми «Авангард», у 1997–1999 рр. – директора ДГ «Прогрес» Чернігівської державної сільськогосподарської дослідної станції, у 1999–2001 рр. – директора Чернігівської ДСГДС, 2001–2006 рр. – директора Чернігівського інституту агропромислового виробництва.

У 2000 р. на основі отриманих теоретичних і практичних знань в Інституті землеробства Української академії аграрних наук (УААН) захистив кандидатську дисертацію на тему «Вплив попередників та системи удобрення на врожай та якість озимої і ярої пшениці в умовах Полісся», у 2005 р. в Інституті агроєкології УААН – докторську дисертацію на тему «Збалансований розвиток агроєкосистем на прикладі Чернігівської області».

У 2006 р. І. В. Гриника обрано на посаду академіка-секретаря відділення наукового забезпечення трансферу інновацій Української академії аграрних наук. Учений керував науково-технічною програмою НААН «Науково-методологічні та організаційні засади маркетингу інновацій та інноваційного провайдингу в АПВ», виконання завдань якої забезпечило випробування та адаптацію закінчених наукових розробок до умов регіонів, розробку і супровід інноваційних проектів розвитку агроформувань, трансфер завершених наукових розробок в агропромислове виробництво, надання науково-консультаційних та інформаційних послуг сільськогосподарським товаровиробникам.

У 2010 р. І. В. Гриника обрано академіком НААН. 14 лютого 2014 р. йому присвоєно вчене звання професора зі спеціальності 03.00.16 – екологія.

У 2010–2011 рр. учений – віце-президент Національної академії аграрних наук України, а з грудня 2011 р. – директор Інституту садівництва НААН України (керівник Координаційно-методичної ради «Садівництво»).

Ігор Володимирович опублікував понад 130 наукових праць, зокрема сім монографій та шість посібників, має чотири патенти, є автором трьох сортів вівса «Нептун», «Зірковий», «Парламентський». Під його науковим керівництвом захищено чотири кандидатські дисертації.

Академік І.В. Гриник нагороджений почесною грамотою УААН та відзнакою УААН, орденом «Знак Пошани» Міністерства аграрної політики України, почесними відзнаками Чернігівської облдержадміністрації та Чернігівської облради. Йому присвоєні звання «Відмінник аграрної освіти і науки», «Заслужений працівник сільського господарства України».

50 років тому в 1970 р. для надання допомоги у будівництві навчального містечка Харківського СГІ комітетом комсомолу створено студентський будівельний загін, який очолив С. О. Марченко.

40 років тому в 1980 р., напередодні Московської олімпіади, студенти економічного факультету Н. Бабічева, М. Яценко та В. Субота за успіхи, досягнуті в спорті, отримали право нести Олімпійський факел дорогами Харківщини.

40 років від дня заснування кафедри землевпорядного проектування

Кафедру землевпорядного проектування як самостійний підрозділ університету створено в серпні 1980 р. Завідувачем кафедри обрано канд. екон. наук доцента І. М. Статівку (із 1992 р. – професор), який очолював кафедру до червня 2006 р. У перші роки існування на кафедрі працювали доктор екон. наук професор Г. І. Горохов; канд. екон. наук доценти І. М. Статівка, О. Т. Лозовий; старший викладач М. М. Гарбуз; асистенти В. Й. Філіновських, М. В. Червоний, О. Я. Петренко, В. І. Несен, М. І. Малютін, М. М. Миргород, згодом В. Б. Балакірський. Для викладання дисциплін правового профілю було запрошено канд. юрид. наук доцента В. В. Аксьонову. У 2006–2010 рр. кафедру очолював канд. екон. наук професор О. Т. Лозовий. Із липня 2010 р. посаду завідувача кафедри обіймає канд. екон. наук, доцент О. Я. Петренко.

Викладачі кафедри землепорядного проектування читають на денному і заочному відділенні факультету інженерів землепорядкування такі навчальні дисципліни: «Землепорядне проектування»; «Геодезичні роботи при землеустрої»; «Ландшафтознавство у землеустрої»; «Економічно-математичні методи і моделювання у землепорядкуванні»; «Оптимізація використання й охорони земель»; «Автоматизовані земельно-інформаційні системи»; «Наукові основи землепорядного проектування»; «Регіональні схеми використання й охорони земель»; «Економіка землеустрою»; «Геоінформаційні системи у землеустрої» (за участю кафедри планування сільських населених місць).

Кафедра здійснює підготовку бакалаврів, спеціалістів (до 2010 р.) і магістрів за галуззю знань 0801 «Геодезія і землеустрій» напряму 080101 «Геодезія, картографія і землеустрій», спеціальності «Землеустрій та кадастр»; керує підготовкою здобувачами дипломних проектів, магістерських робіт.

Викладачі кафедри постійно підвищують свій кваліфікаційний рівень шляхом стажування в головних обласних управліннях земельних ресурсів, науково-дослідних і проектних інститутах із землеустрою, за кордоном.

За результатами наукових досліджень викладачами кафедри опубліковано в різних виданнях понад 340 наукових і науково-методичних робіт. Науковці беруть активну участь у міжнародних наукових і науково-виробничих конференціях, зокрема в конференціях, організаторами яких є установи і навчальні заклади Швеції, Великої Британії, Німеччини. В останні роки підготували й успішно захистили дисертаційні роботи на здобуття наукового ступеня кандидата наук Л. М. Казаченко, О. Я. Петренко, В. В. Тимошевський.

25 років тому рішенням Міжгалузевої акредитаційної комісії та наказом Міністерства освіти України № 215 від 19 липня 1995 р. агроуніверситет ліцензовано за IV рівнем із наданням права проведення освітньої діяльності на рівні кваліфікаційних вимог до спеціаліста, магістра (зокрема для навчання іноземних громадян).

У день святкування 50-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні в травні 1995 р. закладено Парк ветеранів площею 6,3 га. Проектне рішення виконано кафедрою лісівництва.

20 років тому 9 травня 2000 р. відбулося відкриття Парку ветеранів. У насадженнях парку ростуть 793 екземпляри декоративних дерев і 1 108 кущів, висаджених студентами університету.

На зламі двох тисячоліть закладено Студентський парк площею 20 га і липово-каштанову алею вздовж дослідного поля від університету до навчального господарства «Докучаєвське».

Алфавітний покажчик ювілярів

Аверін В. Г.	14
Алпатьєв О. В.	21
Анічин Л. М.	33
Бажанов О. М.	4
Бакулін І. І.	22–23
Барабаш М. А.	20
Беляєв В. І.	8–9
Білецький Є. М.	37–38
Божко І. К.	31
Вервейко А. П.	34–35
Висоцький Г. М.	10–11
Волкогон В. В.	55–56
Гончаренко В. Ю.	38–39
Горбачева О. Ю.	40
Горін М. О.	51–52
Горохов Г. І.	23–24
Гревцов В. Д.	41–42
Гриник І. В.	61–62
Гулий І. М.	52
Дегодюк Е. Г.	42–43
Канський К. Є.	27
Киричок Р. І.	43–44
Клунний Г. М.	15–16
Колтунов В. А.	44–45
Красиловець Ю. Г.	46
Кулешов М. М.	17, 18
Кучумов П. В.	24–25
Лавренко Є. М.	25
Лобас С. В.	57
Марченко О. Г.	12–13

Муковоз В. О.	47–48
Муха В. Д.	48–49
Носальський А. А.	28
Носко Б. С.	35–36
Олійник Т. І.	58
Олійник О. В.	59–60
Палладін О. В.	16
Пасемко Г. П.	60–61
Першин П. М.	18–19
Пилипець Г. В.	26–27
Покозій Й. Т.	32
Полупан М. І.	49–50
Потилицин О. Л.	7–8
Пржистанський С. С.	5
Рибалко О. І.	54
Сай М. А.	29–30
Сибірцев М. М.	9–10
Сизоненко В. Л.	53
Страхов Т. Д.	19–20
Устенко Г. П.	30–31
Філон В. І.	56
Цінгер М. В.	11–12
Щербаха І. К.	36

Хронологічний показчик пам'ятних дат

1820 р.	200 років від дня затвердження першого Статуту Інституту землеробського господарства, практичної ветеринарії та школи рукоділля в Маримонті	5
1830 р.	190 років тому розпочалося Польське національно-визвольне повстання проти царату, що спричинило закриття інституту в Маримонті	6
1835 р.	185 років тому Рада управління Королівства Польського поновила роботу інституту	6
1840 р.	180 років тому, 14 березня, до Маримонтського сільськогосподарського інституту приєднано Варшавську лісівничу школу	6
1840 р.	180 років від дня заснування кафедри зоології та ентомології	6–7
1925 р.	95 років тому (1925 р.) почав виходити науковий збірник «Вісті ХСГІ»	33
1930 р.	90 років тому, 28 червня, Харківський сільськогосподарський інститут перейменовано в Харківський інститут зернових культур	36–37
1930 р.	90 років тому почала виходити інститутська газета «Шлях праці»	37
1945 р.	75 років тому академік О. Н. Соколовський удостоєний звання «Заслужений діяч науки Української РСР»	53
1950 р.	Уже 70 років у виші щороку проходять наукові студентські конференції	54
1970 р.	50 років тому створено студентський будівельний загін, який очолив С. О. Марченко	62
1980 р.	40 років тому в напередодні Московської олімпіади, студенти економічного факультету Н. Бабічева, М. Яценко та В. Субота за успіхи, досягнуті в спорті, отримали право нести Олімпійський факел дорогами Харківщини	62
1980 р.	40 років від дня заснування кафедри землевпорядного проектування	62–63

1995 р.	25 років тому агроуніверситет ліцензовано за IV рівнем із наданням права проведення освітньої діяльності	63
2000 р.	20 років тому, 9 травня, відбулося відкриття Парку ветеранів	63

Календар складено за такими виданнями:

1. Джерела аграрної освіти і науки / [О. В. Ульянченко, А. І. Кравцов, О. М. Голікова та ін.] ; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Харків, 2018. – 106, [2] с. : фото.

2. Докучаєвці / В. К. Пузік, А. І. Кравцов, О. М. Голікова [та ін.] ; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Харків, 2016. – 288 с. : іл., фото.

3. Історія Харківського національного аграрного університету імені В. В. Докучаєва / О. М. Голікова, А. І. Кравцов, Р. І. Киричок [та ін.] ; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Харків, 2011. – 544 с. : іл., фото.

4. Педагоги-вчені Харківського державного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва : біогр. довід. / упоряд. Р. І. Киричок. – Харків : Основа, 2001. – 136 с. : фото.

**Укладачі календаря
запрошують до співпраці
в доповненні або уточненні
статей видання**

Відповідальна за випуск:
Довгалюк Світлана Олександрівна,
директор Фундаментальної бібліотеки ХНАУ ім. В. В. Докучаєва

Укладачі:
Кандаурова Олена Дмитрівна, завідувач сектора рідкісних і цінних видань
Жидких Ірина Петрівна, головний бібліограф
Петриченко Тетяна Леонідівна, провідний бібліотекар

Історичний консультант:
Голікова Олена Михайлівна, канд. іст. наук

Редакція:
Войчук Наталія Григорівна, редактор редакційно-видавничого відділу

Комп'ютерний набір:
Петриченко Т. Л.
Жидких І. П.

Верстка та макетування:
Жидких І. П.

